نووسینی

د. محمد حسن الحمصي

زیندانێکی گەڕۆك

چیرۆکێکی مێژوویی و ڕووداوێکی واقیعیە

وەرگێڕانی

د. حسن پێنجوێنی

چاپی سێهەم

١٤٢٨ - ٢٠١٧

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

زیندانێکی گەڕۆک

چاپی یەکەمی : ١٩٨٥- ١٤٠٦ سلێمانی - کوردستان
چاپی دووەمی : ٢٠٠٧- ١٤٢٨ سلێمانی - کوردستان
چاپی سێهەمی : ٢٠١٧- ١٤٣٨ پـێرس - ئوسترالیا.

روونكردنەويەكی پێويست:

له كۆتايی شەستەكانی سەدەی رابوردوودا كاتێ رژێمی بەعس هات ترۆر و تۆقاندنێكی زۆری لەناو خەڵكيدا دروست كرد، بەتايبەت له تەك ئيسلامييەكاندا، وەك ئەوەی بەتايبەت بۆ ئەوە نێررابێ دوژمنی دينی خواو ئيسلامييەكان بێ، هاوردنی كتێبی فيكری ئيسلامی بەتەواوی قەدەغە كرد، ئەو گوڤارو هەفتەنامانەی لەدەرەوەی وڵات دەهاتن، سانسۆر ئەكران و ئەگر وتارێكی ئيسلاميیان تيدابوايە ئەيان دڕی، ئەوسا رێيان ئەدا بكەوێتە بازارەوە.. بەتايبەت پاش شۆڕشی ئێران ئەم دژايەتی كردنە گەيشتە لووتكە، و رۆژبەرۆژ ليستێك ناوی كتێب بۆ قوتابخانەكان، ئەهات كە ئەم كتێبانەی لەم ليستەدان قاچاخن و دەبێ لەبەر دەست قوتابيياندا لابىرێت..

لەيەكێ لەو ليستانەدا تەفسيرێكی وشەكانی قورئان بوو، بەناوی {قرآن كريم تفسير وبيان/إعداد الدكتورمحمد حسن الحمصی}، هيچ پەيوەندييەكی بەسياسەتەوە نەبوو،بەڵام لەبەر ئەوەی ئامادە كراوی ئەو پياوەبوو، قاچاخ كرابوو، منيش ئەم سێ چيرۆكەی ئەوم:{الزنزانة المتجولة، أم لاكالأمهات، الدين الحق} به هەندێ دەستكارييەوە وەرگێرابوو، بەناوی {زيندانێكی گەڕۆك،

دایکێکی بێ وێنە، سەربازێکی نەناسراو}، لەبەر ئەوە کتێبیەکان کاریگەری خۆیان لەپەروەردەو بانگەوازدا هەبوو، ویستمان بلاویان بکەینەوە، نەیش دەکرا بێ ناو بڵاو بکرێنەوە، بەناچاری ناوی خۆمم لێدا و نەم نووسی وەرگێر، یا نووسەر.

ئێستا سوپاس بۆخوا کە ئەو تۆقاندن وراوەدوونانە نەماوە، کاتی ئەوە هـــاتووە ئەو مـــافە بەخاوەنەکەی بدرێتەوە و لەسـەریان بنووسرێ:

نووسینی : د. محمد حسن الحمصی.

وەرگێرانی: د. حسن پێنجوێنی.

پێشەکی

"لۆدیدۆرف"[1] لە کتێبی "نەتەوە لە جەنگ "دا دەڵێت: "وەنەبێ لەم رۆژگارەدا جەنگی نوێ سوپا و هێزی سەربازی بێت و بەس.. بەڵکو بریتییە لە (جەنگی هەموان = حرب جماعیە) واتە: جەنگی نەتەوە لەگەڵ نەتەوەدا..

ئەم زانایە دەڵێت:(جەنگی هەموان) بریتییە لەوە: نەتەوە هەموو توانای عەقڵی و، ئەدەبی و ماددی خۆی، بکاتە خزمەتگوزاری جەنگ .

هەروەها ڕوونی کردۆتەوە کە: جەنگ دەبێ وەسیلە بێت نەک ئامانج و مەبەست.. لەبەر ئەوە پێویستە هەموو تاک، تاکێکی نەتەوە ئامادە بکرێت بۆجەنگ وهەمیشە ئامادە و لەسەرپێ بن.

"لۆدیندۆرف" لەبارەی (جەنگی هەموان)ەوە ئەم ڕا "رأی" یانەی خۆی بڵاو کردەوە . پێشەوا سەربازییەکان، کردیانە گاڵە و هەلهەلە،و پێیان وا بوو ئەو ڕایەی "لۆدیندۆرف" تازەیە و شیاوی ئەوەیە، وەک بیردۆزێکی سەربازی دابنرێ، و پەیڕەو بکرێت !!

هەندێ لە دەوڵەتە گەورەکان بیرۆکە "فکرە"ی (جەنگی هەموان) یان جێبەجێ کرد، هەندێ لە بیرتیژان و زانایان لایان وابوو کە ئەڵمانیا و ئیتاڵیا و سۆڤیەت، یەکەم دەوڵەتێک بوون کە لە جەنگی جیهانی دووەمدا، ئەم بیرۆکەیان بەکار هێنابێت !!

---

(1) ناوی (ئیریک ڤۆن لۆدیندۆرف)ە لە ساڵی ١٨٦٥ ی زایینی لە دایک بووە و لە ساڵی ١٩٣٧ مردووە.. لە ساڵی ١٤١٤ سەرۆکی ئەرکانی سوپای ئەڵمان بووە و یەکێک بووە لەوانەی سەرپەرشتی کاروباری جەنگی جیهانی یەکەمیان دەکرد.

بەڵام ڕاستەقینە پێچەوانەی ئەم بۆچوونەیە، چونکە (جەنگی هەموان) زادەی سەدەی بیستەم نییە،و مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ: چواردە سەدە لەمەپێش، لەسەر دەستی سوپای ڕزگاری خوازی ئیسلامدا بەکارهێنراوە.

هەرچی وزەی ماددی و مەعنەوی و فیکری و بەشەری خۆیان بوو، کۆیان کردەوە، تا هەمووی بەرەو "تەبوک" ببەن لە ژێر ئاڵای "لا اله الا الله" دا، دورگەی عەرەبی لە بتپەرستی و داگیرکەر، یا بەدەستەواژەیەکی تر لە کۆنەپەرستی و ئیستیعمار پاک بکەنەوە.. ئەمەش جێگەی شانازییە بۆ موسوڵمانان کە: بەدیهێنەری ئەم بیرۆکە ناوازەیەبن لە هونەری جەنگدا و بیهێننە جیهانی واقیعەوە..

بێگومان سەرکەوتنی عەقیدەی ئیسلامی لە داهێنانی بیرۆکەی جەنگی هەموان دا تەنیا لەوەدا نەبوو، ئەم جەنگەی بەکارهێنا بۆ لەناوبردنی چەوساندنەوە وستەم ونەفامی، سەرکەوتنەکەی لەوەدا بوو نەیهێشت پاشەڵی بیرۆکەکە چەپەڵ ببێت..

بۆیە ئەم قسەیە دەکەین، چونکە لە سەدەی بیستەمدا، نەتەوەکانی تر لە بەکارهێنانی ئەم بیرۆکەیە لە جیهانی واقیع دا، ئەو سەرکەوتوویییەیان بەدەست نەهێنا کە ئیسلام بەدەستی هێنا، چونکە (جەنگی هەموان) لەسەدەی بیستەمدا، بەکارهێنرا بۆ داگیرکردن ودوژمنکاری وخوێن مژین وچەوساندنەوە، وەک بینرا لە نازییەکان و فاشیستەکان... تاد .

لە ڕاستیدا موسوڵمانان سەرکەوتووبوون لە: کۆکردنەوەی هەموو توانای خۆیان، وەک کەرەسەی گواستنەوە و جەنگ و چەک و زەخیرە . دەوڵەمەند و هەژار چی لە توانایانا بوو پێشکەشیان کرد، جگەلەوەش، ئەوەی توانای چەک هەڵگرتنی هەبو، وەک جەنگاوەرێک هاوبەشی کرد و چەکی هەڵگرت و

تێکڕا هاتنە پێشەوە.. تەنیا سێ کەسیان نەبێ.. ئەم کارەش بەم جۆرە، بۆ هیچ نەتەوەیەک ساز نەبووە و نەلواوە..

ئەم سەرکەوتنە بێ وێنەیەی کە ئیسلام بەدەستی هێنا لە بەکار هێنانی (جەنگی هەموان) دا، وە نەبێ نموونێکی هەبێ لە چاو ئەو سزادانە پەروەردەییەی داینا، بۆدواکەوتووان لەو جەنگەدا. چونکە هەر وەک مێژوو بۆمان دەگێڕێتەوە لە جەنگی جیهانی دووەمدا و لە سەدەی بیستەمدا، چەندەها هەزار خێزان و منداڵ و کەس و کاری دواکەوتووان "متخلفين" بنەبڕ کران..

بەوپەڕی دڵرەقییەوە تەڕ و ووشک ئاگردرا،و بێ تاوان بەهۆی تاوانبارەوە هەڵواسرا.. ئەم بێ بەزەییەش لەناو نەتەوە بەناو پێشکەوتووەکان لەسەدی بیستەمدا ڕوویدا !!

بەڵام ئایینی پیرۆزی ئیسلام سزایەکی پەروەردەیی دانا، بۆ ئەوانەی لە (جەنگی هەموان) دا دواکەوتن، و درێغییان کرد..

ئەم سزایەش بۆخزم و کەس و کاری تاوانبار نەبوو، پەیوەندی تەنیا بە تاوانبارەوە بوو بەس.. سزاکەش کوشتن و هەڵواسین و لە سێدارەدان نەبوو.. بەڵکو بریتی بوو لە پەروەردەکردنی گیانی و پاک کردنەوەی دڵ و دەروونی تاوانبار، تا بگەڕێتەوە ڕیزی کۆمەڵ، و شیاوی پلەی بەرزی باوەڕ بێت، ئەو پلەبەرزەی کە هەموو موسوڵمانێک چاوی تێ بڕیوە..

ئەم چیرۆکە مێژووییەش باسی ئەو سزادانە بێ وێنەیە دەکات، لەگەڵ بیر و باوەڕی پتەوی سزادراوێکدا لەوانەی دواکەوتن. باسی ئەو زیندانە گەڕۆکە دەکات.. باسی ئەو قوتابخانە پەروەردەییە دەکات.. هیوادارم سوودی بۆ خوێنەرانی هاوزمانم هەبێت..

نووسەر

١

زیندانە گەڕۆکەکەم:

بۆ پەنجا ڕۆژ دەچێت لەم بەندینخانە سامناکە و لەم زیندانە گەڕۆکەدا تاڵترین تاڵاو دەچێژم..

دەبێ لەم زیندانە تەسک و تەنگەڵانەدا بژیم.. ئەم زیندانەش کتومت بە ئەندازەی لەشم دروست کراوە.. لەم ماوەیەدا بەقەد ئەمڕۆ هەستم بە قورسی و گرانی ئەم ئازارەم نەکردووە.. ئەوەتە تەنگە نەفەسی کردووم !!

ئەم زیندانەی من، مرۆڤ ناتوانێ لێی دەرباز ببێت !! ئەویە زیاتر منی پەرۆش کردووە، بۆ هەرکوێ بچم لەگەڵمایە.. لەگەڵ ئەوەدا کە مل کەچمە و بێ گوێ بیم ناکات، زۆر قایمە و دەری دەرچوونم نییە !!

باوەڕت هەبێ ئەگەر لەوە نەترسایە دەمرم و ئاسوودە دەبم، دەستی دەنایە بینم و هەناسەی لێ دەبڕیم.. ڕیگەی هەناسەدانم دەدات تا بتوانم بەو ئازارەوە بژیم و لە چنگی ڕزگام نەبێ !!

ئای ئەوە چیمە؟! خۆ ناتوانم پێش دەمی خۆم ببینم.. پەردەیەکی ڕەش بیلبیلەی چاومی داپۆشیوە.. ناتوانم هیچ ببینم.. دنیاش لەپێش چاوما دەسوڕێتەوە، با دەست بەو درەختەوە بگرم تا ڕاستیم بۆ دەرکەوێت.. نەخێر، دەوروبەرم ناسوڕێتەوە بەڵکو خۆم سەرم سووڕ دەخوات !!

٢

بۆ ئەوەی بە تەواوی لە بەسەرهاتەکەم شارەزا بین و هۆی ئەم کڵۆڵیەم بزانن، دەبێ سەرەتای بەسەرهاتەکەمتان بۆ بگێڕمەوە، کە ئەویش لە سێ مانگ و بیست ڕۆژ لەمەو بەرەوە دەستی پێ کردووە..

لەو کاتەدا وەرزی گڕاوی گەرمای هاوین دەماودەمی ماڵ ئاوایی کردنی بوو، نزیک بوو پێ بنێینە وەرزی پایزەوە.. بە تەواوی دیمەنەکەم لە پێش چاوە کە چ هاوینێک بوو.. هێرشی پەیتا پەیتای گەرما و گڕە لەگەڵ بای "سەموم" دا دەهات، ئەو بایەی لمی دەشت و بیابانی کردبووە پشکۆیەکی ڕاخراو، هەرشتێکی لەسەر بوایە دەیبرژاند.. بگرە هەواکەیش کە بەرز دەبووەوە دەتگوت لە کوورەی ئاسنگەرەوە بەرز دەبێتەوە !!

ئەم هێرشە گەرمەی گەرما، هاوکات بوو لەگەڵ میوەڕەسان و پێگەیشتنی خورما و بەری هەندێ میوەی تر.. وەک ئەوە یارمەتیدەرێک بێت بۆ پێگەیشتنی بەروبووم..

منیش لەسێبەری چڕ و پڕی باخەکەما دانیشتبووم، لەو گەرمایە بەدوور بووم.. خێزانم دەوروبەری ساباتەکەی ئاوڕشێن کردبوو، ئەمەش بوو بووە هۆی زیاتر فێنک بوونی جێگەکەم.. ئەگەر بای "سەموم" نەبوایە کە سنوری دەشکاند و خۆی دەگەیاندە ناو ئەو سێبەرە چڕوپڕەوە، و ئەم لاو لای ڕوومەتی دەگەستم –تا یادم بخاتەوە کە لە ناو چ ناز و نیعمەتێکدا دەژیم و دوور لەو ئێش و ئازارەی بەهۆی گەرماوە تووشی خەڵکی دەبێت- لەوانە بوو هەستم بە بوونی گەرما نەکردایە !!

چاووم گێڕا بە لق و پۆپی ئەو درەختانەدا کە هەوا دەیدان بە یەکدا.. بە دیمەنی ئەو دارخورمایانەی چووبوون بە ئاسماندا، و هێشووی خورمایان شۆڕ کردبووەوە، زۆر دڵخۆش و شادمان بووم... ئا لێردەدا سوپای موسوڵمانانم یاد کەوتەوە..

ئەو سوپایەی چەند ڕۆژێ لەمەو پێش ئۆردوگای "ثنية الوداع" یان جێهێشت و بەرەو "تەبووک" کەوتنە ڕێ.. ژمارەیان لە چل هەزار کەس پتر بوو، بەرەو باکوور ئەو دەشت و بیابانەیان بڕی، بێ ئەوەی گوێ بدەنە ئەو هەموو زەحمەتەی لە ئەنجامی بڕینی ئەو ڕێگا دوور و درێژ و بێ ئاو و گەرما سامناکەدا تووشیان دەبێت..

ئا لەم کاتەدا لایەنی چاکەی دەروونم پێی گوتم: کەعب، خۆ تۆ پەیمانت دابوو بە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کە لەپێناوی خوادا گیانت بەخت کەیت، و لە خۆشی و ناخۆشیدا گوێڕایەڵ بیت. چۆن دەتوانیت لەم سێبەرە چڕ و پڕەدا دابنیشیت؟! لەگەڵ ئەوەدا پێغەمبەر و هاوەڵەکانی بەهۆی ئەم گڕە و گەرمایەوە، ئێستا لەو پەڕی زەحمەت و نارەحەتیدان؟! چۆن دڵت بڕوایی دەدات تۆ لێرەدا ئاوی سارد بخۆیتەوە، و پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و هاوەڵەکانی ئاوی لێڵ و سوێری بنکی بیریشیان دەست نەکەوێ بیخۆنەوە؟!

هەروەک بیستبووم لە تینواندا هی وایان بووە ووشترەکەی خۆی سەربڕیوە و عەماری ئاوی ناوسکەکەی دەرهێناوە، تا بەو ئاوە دەمێک تەڕ بکات، و ئاگری بڵێسە داری تینوویەتی پێ دابمرکێنێ، وە هەندێکیشیان هەندێ لە وورگە تەڕەکەی لەسەر دڵی داناوە تا بەو تەڕییە ماوەیەک دوور بێ لە تینوویەتی !!

کەعب! ئایا تۆ چاتری لە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و هاوەڵەکانی؟!!

ئینجا لایەنی خراپەی دەروونم بە توورەییەوە گوتی: نەدەبوا پێغەمبەر پێش دەستی بکات، با ئەوان بهاتنایە و هێرشیان بکردایە.. بە تایبەت کە ئەو دەیزانی و لێی ڕوون بوو خەڵکی تووشی چ گرانی و نەهاتێک هاتوون!! خەڵکی لێرەش بوون شتێکی وایان نەبوو بیخۆن..

ئەمە کەی کاری کردەیە لەم کاتی میوەڕەسان و پێگەیشتنی بەرووبوومەدا بەرەو ڕووی دوژمن بڕوات؟!

بۆ کوێیش؟! بۆ تەبووک ! بۆ ووڵاتی شام، کە بیست ڕۆژ ڕێیە بە ڕۆیشتنی حوشتر.. چ ڕێگایەکیش؟! بیابان، لماوی، گەرم، بێ ئاو، دوور لە ئاوەدانی !! هەرکەس ئەو ڕێیە بگرێتە بەر تووشی زەحمەت و چەندەها دەردی سەر دەبێت !! زیاد لەوە تا دەگەڕێتەوە هەموو بەرووبوومی درەختەکانی لەناو دەچێت و دەوەرێت... ئاخر خەڵکی وڵاخی سواری و زەخیرە و توێشوو لە کوێ بێنن !؟

هێشتا لایەنی خراپەی دەروونم، لە قسەکانی نەبووبووەوە، کە لایەنی باوەڕوچاکە دەستی کردە شۆڕش، و بەتوندی پەرچی قسەکانی لایەنی خراپەی دایەوە، و گوتی: بڕو بیانوو بۆ نەبوونی توێشوو و وڵاخ مەیەنەرەوە، چونکە لەم ڕۆژانەدا نەبێت تۆ هەرگیز دوو وڵاخت نەبووە، کەچی دەڵێیت: خەڵکی وڵاخ لە کوێ بێنێت؟.. لەگەڵ ئەوەدا کە توانای باشت هەیە، و لەناو ناز و نیعمەتا ڕادەبوێریت، دەڵێیت: بۆ توێشووی ڕێگە خۆراک لە کوێ بێنم؟!

تۆ ڕاستییەکەی بڵێ ! ئەوەی تۆی دواخست، نەبوونی وڵاخ و زەخیرە نەبوو، بەڵکو تەنیا بەهۆی خۆشەیستی ژیانی دنیاوە بوو..

دووباره لایەنی خراپەی دەروونم هەڵیدایە و گوتی: وا بڵێین: خۆم وڵاخم بۆ سواری هەبوو، خۆراکم بۆ توێشوو ئامادە بوو، ئەی ئەو خەڵکە لە کوێی بێنن؟ چۆنی پەیدا کەن؟ وا باشتر نەبوو بەرەنگاری دوژمن نەکرایە تا ئەو خەڵکە ئاوەها نەکەونە سەخڵەتییەوە، و ئەو ماڵ و سامانەش کە بۆ ڕێکخستنی سوپاکە کۆ کرایەوە، ئاوەها بە خۆڕایی نەڕوات؟!

لایەنی باوەڕ نەڕاندی بەسەریا، و هاواری کرد و گوتی: هەی بێ ئاگا! لە یادت چوو، عوسمانی کوڕی عەففان سێ سەد وشتری بە جل و ڕەشمە و هەوسارەوە، لەگەڵ هەزار دیناری زێڕدا پێشکەش بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم کرد؟

یا لەوانەیە لە یادت چووبێت کە "عبدالرحمن ی کوڕی عەوف" سەد ئۆقیە(2) زێڕی پیشکەش کرد؟ و ئافرەتانی موسوڵمان خشڵ و زێڕ و زیوی خۆیان پێشکەش کرد؟!

وابزانم لە یادت نەماوە کە "عمری کوڕی خطاب" نیوەی ماڵ و سامانەکەی هێنا و" ئەبوبەکری صدیق" یش چی ماڵ و سامانی هەبوو گسکی لێدا و هێنای بۆ خزمەت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم؟

لایەنی خراپەی دەروونم هەڵی دایەوە، و گوتی: وا باشتر نەبوو پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەو هەموو سامان و ماڵە پەرت و بڵاو نەکاتەوە؟

لایەنی چاکەی دەروونم ڕاپەڕی و بە تووڕەییەوە گوتی: هەی ماڵ کاول، چۆن قسەی وا دەکەیت؟ خۆ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم زۆری لەکەس نەکرد، و هەرکەس بە ئارەزووی

---

(2) ئۆقیە بریتییە لە شەش یەکی نیو ڕتڵ، واتە: هەر ئۆقیەیەک دووسەد گرامە، بەو پێیە دەکاتە بیست کیلۆ.

خۆی، چەندی لەتوانادا بووبێ، یا چەندی پێ خۆش بووبێ هێناویەتی.. ئەم کارەش بووە هۆی دەرخستنی پلەی ئیمان و باوەڕی موسوڵمانان.. وە ئەم غەزایەش بووە هۆی تاقی کردنەوەی باوەڕی باوەڕداران..

ئەوە بوو" عومەری کوڕی خطاب " هەمیشە هەوڵی دەدا لە کاری خێر و چاکەدا پێش " ئەبوبەکری صدیق " بکەوێت.. کە باسی ماڵ پێشکەشکردن کەوتە ئارا - ناو- وە، "عمر" لە دڵی خۆیدا گوتی: ئەمڕۆ پێش "ئەبو بەکر" دەکەوم، دارایی و ماڵەکەی کرد بە دوو کەرتەوە، کەرتێکیانی هێنایە خزمەت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئینجا "ئەبوبەکر" یش سامان و ماڵی خۆی هێنا، پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی: (عومەر، چیت هێشتۆتەوە بۆ ماڵ و منداڵەکەت؟ " عومەر بەو پەڕی شانازییەوە گوتی: چەندم هێناوە، ئەوەندەم بۆ جێ هێشتوون. ئینجا فەرمووی بە ئەبوبەکر: "ئەی تۆ چیت هێشتۆتەوە بۆماڵ ومنداڵت؟، عەرزی کرد: تەنیا خواو پێغەمبەری خوام بۆ جێ هێشتوون..

پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی: جیاوازیتان وەک جیاوازی ووشەکانتانە عومەر واقی وڕما، و سەری ڕاوەشاند، وەک ئەوە بڵێ: هەوڵدان بێسوودە، هەرگیز بە تۆ ناگەم – ئەبوبەکر- !

پاشان لایەنی چاکە گوتی: هەی (کەعبی کوڕی مالیک، ئەگەر باوەڕی خەڵکی بکێشرێت، دەبێ کێشی باوەڕەکەی تۆ چیبێت؟! ئەگەر باوەڕ لە کردەوەی چاکەدا پیشان بدرێت، دەبێ نموونەی باوەڕەکەی تۆ چیبێت؟! یا دەتەوێت وەک مونافیقەکان بڕو بیانووی پڕ وپووچ بێنیتەوە؟!

لایەنی خراپە هاتە جۆش و گوتی: نا، نا، نە ئەمە و نە ئەوە، ئەگەر لەم کاتە گەرمایەدا نەبوایە هیچ کەس دوا نەدەکەوت.. ئایا وا باشتر نەبوو پێغەمبەر ئەم جەنگەی دوا خستایە بۆ پاش کۆکردنەوەی داهات و بەر و بووم و نەمانی ئەم گەرمایە؟ خۆ خۆیشی دەیزانی چەند ساڵێکە نەبوونی و گرانی و قات و قڕی میوانمان بووە، و خەڵکی پەرێشان بوون بۆ ئەم داهاتەی ئەم ساڵ.. وا چاتر نەبوو نەڕوات بۆ ئەو وڵاتە دوورەی شام، بۆ بەرەنگاریکردنی دوژمن؟ بۆ چاوەڕوانی نەکرد؟ با دوژمن بهاتبایە سەرمان، ئەو کاتە یەک هێرشمان بۆ دەبردن و قەلاچۆمان دەکردن !!

لایەنی باوەڕ لە دەرونما هاواری کرد و گوتی: بێ دەنگ بە، من وامزانی پیاوێکی هۆشیار و تێگەیشتوویت !! چۆن بەم جۆرە هەڵەیە بیر دەکەیتەوە؟! بۆچی نازانیت کە ڕۆیشتنی موسوڵمانان بۆ (تەبووک) دەبێتە هۆی ئەوە بیروباوەڕی ئیسلامی بە ئازادی و سەربەستی بڵاو ببێتەوە؟ ئەی نازانیت ئەگەر پێش دەستیت کرد لە دوژمن، ئاگری نیازی شەڕ و دوژمنکاری لە دەروونیا خامۆش دەکەیت؟..

ئەمە لە لایەکەوە.. لە لایەکی ترەوە ئەو هۆزە عەرەبانەی مل کەچی ڕۆمن، دەوڵەتی ڕۆم هەوڵ دەدات بۆ بەرگری لە موسوڵمان بونیان، ئەم جەنگە ڕێگا خۆش دەکات بۆ موسوڵمان بونیان..

یا لەوانەیە نەزانیت؟ کە لە وڵاتی شامەوە هەواڵ هاتووە: دەوڵەتی ڕۆم سوپایەکی زۆر و بێ ژمارەی کۆ کردۆتەوە و بەراییەکەی گەیشتۆتە (بەڵقا)..

باشە، ئەگەر سوپای ڕۆم کتوپڕ بێتە سەر شارەکەمان و لە ناکاوا بدات بەسەرماندا، ئایا ماوەی ئەوەمان دەبێت خۆمان

ئامادە بکەین؟ دەتوانین بکەوینە خۆ؟ نە بەخوا، ئەو کاتە ڕەگ و ڕیشەی ئایینەکەمان دەردێنێ، وئافرەتەکانمان دەکاتە کەنیزەک ،و منداڵانیشمان بە کۆیلە، و ماڵ و سامانیشمان بە تاڵانی دەبات، ئەو ماڵ و سامانەی تۆ خەفەتی بۆ دەخۆیت و لێی دەترسیت !

بە ڕاستی بڕیاری پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بڕیارێکی دروست بوو کە هێرشی بردە سەر دوژمن پێش ئەوەی دوژمن هێرش بێنێتە سەرمان، هەروەک دەڵێن: ئەوەی لە ناو جەرگەی ماڵیدا هێرش بکرێتە سەری ڕسوا دەکرێت !!

بێگومان ئەم بیرۆکە سەربازییەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، لەدەروونی ڕۆمدا کاری خۆی دەکات، و کاریگەری گەورەی دەبێت، بۆ ترس خستنە دڵی دوژمنەوە، و نیازی دوژمنکاری لە دڵی دوژمندا خامۆش دەکات، و وای لێدەکات بیر لەوە نەکاتەوە هێرش بێنێتە سەر موسوڵمانان.

٣

شەپۆلی هاڵاوی گڕەی ئەو ڕۆژە سنووری سێبەری شکاند و دەم و چاوی گەستم و لەو خەیاڵ و بیرکردنەوەیەدا دای چڵەکاندم..

بەڵی، داچڵەکیم ئاوڕێکم بەم لاولای خۆما دایەوە، و سوپاسێکی زۆری پەروەردگارم کرد، کە ئەم ناز و نیعمەت وسێبەرو باخەی پێ بەخشیوم .

بانگم کردە خێزانم وگوتم: جێگەکەم بۆ ڕابخە، باسەر وەنەوزێ بشکێنم.. چیم داوە لەم خەیاڵاتە ! بۆ مێشکی خۆمی پێوە ماندوو

بکەم؟ شتێ هات بە خەیاڵمدا زۆر دڵم پێی خۆش بوو، چونکە شوێنەوارێکی گەورەی هەبوو، بۆ لابردنی ئەو (مۆتەکە) یەی خەوی لێ زڕاندبووم، و سوار بیر و هۆشم بووبوو..

بەم جۆرە قەناعەتم بە خۆم کرد، و بەخۆمم گوت: ئەوانەی لەگەڵ پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم ڕۆیشتوون، ئەوەندە زۆرن کەس ناتوانێ بیانژمێرێ، کەسیش نازانێت کێ ڕۆیشتووە و کێ جێماوە !! پێم وایە پێغەمبەریش صلی الله علیه وسلم لەبەر زۆری خەڵکەکە، هەر نەزانێ کە نەڕۆیشتووم !!

٤

دەمەو ئێوارە بوو لەناو باخەکەدا هێشووە خورمایەکی تەڕ و تازەم بەدەستەوە بوو دەگەڕام.. لە ناکاو گوێم لە دەنگی (جیددەی کوڕی قەیس)ەوە [3]بوو بانگی دەکردم، منیش وەڵامم دایەوە و فەرمووم لێکرد، تا لەسەر سەکۆی ساباتەکە دابنیشێ، ئەو سەکۆیەم بۆ میوان دروست کردبوو، پاش بەخێرهاتن و خۆش هاتن، گوتم: سەر عێلی (بەنی ساعیدە) هەواڵێ؟ دەنگوباسێ؟

وەڵامی دامەوە – نیشانەی ڕق و تووڕەیی لە ڕواڵەتیا بەدی دەکرا – گوتی: جا، چ هەواڵێکم پێ بێت؟ تەنیا هەواڵ ئەوەیە: محمد هەموو گەنجەکانی بردین پێش ئەوەی بمرن تاڵاوی تیاچوونی کرد بە گەروویاندا !!

---

(3)دەگێڕنەوە ئەم (جد بن قیس) لە کۆتاییدا وازی لە مونافیقیەتی هێناوە، و تۆبەیەکی چاک و پاکی کردووە.

خۆمم لێ گێل کرد، چەند پرسیارێکی ترم لێکرد، تا واز لەم بابەتە بێنێ، بۆیە گوتم: سەر عێلی (بەنی ساعیدە) ئێستا حاڵت چۆنە؟

بەڵام ئەو هەر لەسەر قسەی خۆی سوور بوو، گوتی: دەبێ پیاوێکی وەک من حاڵی چۆن بێ، بەدەست محەمەدەوە؟!

دەزانی محەمەد چی کرد بەو هەڵخەڵەتاو و سەر لێ شێواوانە؟ بەوەش وازی نەهێنا و دەست بەردار نەبوو، خۆی هەڵقوڵتاندە کاروباری ئێمەوە، ئێمەی سەرعێل و سەرۆک هۆز!! ئەوەتە منداڵەکانیشمان لێ هان دەدات !!

ئەم قسەیەم زۆر پێ سەیر بوو.. بۆیە گوتم: مەبەستت چییە؟ باوەڕت بێ ئاگام لە هیچ نییە.. پێم بڵێ .

گوتی بۆ چ نەت بیستووە (قەیس) ی کوڕم چی پێ کردم، کاتێ ویستم بیانوو بۆ (محمد) بێنمەوە نەڕۆم لەگەڵیا؟!

گوتم: بۆچ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ڕێگەی دایت؟!

گوتی: محمد باسی جەنگی ڕۆمی کرد، و پێی گوتین: (دەتوانی لە جەنگی موزەردەکاندا هاوبەشی بکەیت؟

منیش وەڵامێکم دایەوە، تا ئێستا فێڵی وام بۆ نەهاتووە!! پێم گوت: پێغەمبەری خوا، ڕێم بدە و گیرۆدەم مەکە، بەخوا: خزمان هەموو دەمناسن، هیچ پیاوێک بەقەد من ئافرەتی خۆش ناوێت و حەزی لێ ناکات، دەترسم ئەگەر ئافرەتانی ڕۆم ببینم، خۆم پێ نەگیرێ !!

گوتم: جا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بەم قسەیە ڕازی بوو؟! گوتی: سەرەتا پشتی تێکردم، بەڵام داخوازییەکەم پەیتا، پەیتا

دووپات دەکردەوە، هەرچەند زۆریشی پێ ناخۆش بوو، ناچار بوو ئیزنم بدات !!

هەستم کرد ئەم پیاوە مونافیق و دووڕووە، بۆیە سێ و دووم لێ نەکرد و پێم گوت: ماڵ کاول، کەوابێ ئەم ئایەتە لەبارەی تۆوە هاتووە؟ " وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ " [(4)]

به خوا، جەناب! ئەم ئایەتە لەگەڵ تۆدا کتومت یەکە! ئەم قسەیەی من دای لە دڵی، بەڵام خۆی وا پیشان دا هیچ پەیوەندییەکی بەوەوە نییە.. گوتی: نا، نا، ئەو ئایەتە بەهۆی منەوە نەهاتووە ! چونکە محمد خۆی ڕێی دام.. هەناسەیەکی بۆ کڕوزاوی هەڵکێشا و گوتی: (عبدالله)ی کوڕیشم وا حاڵی بووبوو، وایدەزانی پەیوەندی بە منەوە هەیە، بۆیە لە ڕووما هەڵچوو هات بە گژما، و سەرزەنشتی کردم، و بە مونافیقی دادەنام ! بەداخەوە ئەوانەی ژیر و هۆشیارن، تۆمەتی منافقیەتی دەدرێتە پاڵیان، کەس گوێ بۆ قسەیان ناگرێ !!

سەرێکی بادا و دەستی دەدا بە دەستیدا و دەیگوت: دەیانەوێ من واز بێنم لە قسەی ڕاست و دروست، ئەوەی کە ئەوان ناوی دەنێن مونافقیەتی !! ئەوان کاتێ واز لەم تۆمەتە دێنن، بڕۆم و وەک ئەو گەنجە چاو سوورانە خۆم بخەمە مەترسییەوە، و خۆم بە کوشت بدەم !!

---

(4) ئایەتی (٤٩) یە، لە سورەتی (التوبە) دا. وە ئەمەش مەعناکەیەتی: (هی وا هەیە لە مونافیقەکان دێن بۆ لات و پێت دەڵێن: ئیزنم بدە با بمێنمەوە و نەیەم لەگەڵتانا، مەمخەرە ناو فیتنەوە و گیرۆدەم مەکە. ئەوانەی ئەم قسەیان کرد کەوتنە ناو فیتنەوە و گیرۆدەن. وە بێگومان دۆزەخ چواردەوری کافرانی گرتووە ولێی ڕزگار نابن..

لای کردەوە بە لای منەوە و گوتی: توبیتو خوا، پێم بڵێ: ئاخر کەی عەرەب زاتی (جرأة)ی ئەوەی هەبووە، لە بەرامبەر ڕۆمەوە خۆی ڕابگرێ؟ ئاخر عەرەب چۆن دەتوانێ هێرش بباتە سەر ڕۆم؟ ئەویش لە وواڵتی خۆیدا؟ کەی شتی وا هیچ عەرەبێک هەر بیریشی لێ کردۆتەوە؟

کوڕە، بە خوا: ئەمە کارێکی منداڵانەیە و نەدەبوا (محمد) بە گوێ ئەو هەرزەکارانەی بکردایە!! برا، ئەوەتە پاشاکانی (غەساسینە)ـ کە عەرەب هێشتا پاشای وەک ئەوانی بە خۆیەوە نەدیوە- گەردنیان بۆ هێز و دەسەڵاتی ڕۆم کەچ کردووە !!

ئینجا دەستی نا بە دەمی خۆیا وەک ئەوە ترسی هەبێت یەکێک گوێی لە قسەکانی بێت، بۆیە بە ئەسپایی گوتی: سبەینێ هەواڵ دەبیستی، هێشتا ڕوون نەبووەتەوە ئەوانەی لە دەست ڕۆم ڕزگاریان بووە و هەڵهاتوون ژمارەیان چەندە؟!

باوەڕت هەبێ خەنجەرێک لەسەر دڵم بدرایە، چەندم ئێش پێ دەگەیشت، بەم دەستەواژە (عبارة) ی دوایی ئەوەندە ئازارم پێ گەیشت، بۆیە خۆمم پێ نەگیرا و هەڵچووم، نەڕاندم بەسەریا و گوتم: فرەبڵێ، لەوە زیاتر مەڕێسە!! دەتەوێ نەشەمەی خراپیان بۆ لێ بدەیت، دەتەوێ بەپڕوپاڵاتنە سوپای ئیسلام تێ بشکێنیت!

زۆر بە خێرایی ئەوە هات بە دڵما کە: من چەند تاوانبارم لەم دوا کەوتنەمدا !

خێرا هاتمەوە قسەکردن و گوتم: تەنیا ئەوە بەسە بۆ سەرشۆڕی و ڕسوایی ئێمە، کە لەو سوپایە دواکەوتین، و لە خزمەت پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم نەڕۆیشتین!! زۆر باش بزانە خوا نایشکێنێ و ئینشائەڵڵا سەریشی دەخات..

به دەنگێکی هێواشی گاڵتە ئامێز گوتی: ئێ لەوە! ئەوە لەکەیەوە وا ئەوەندە بە حەماسەت بوویت؟! بۆچ تۆیش ــوەک ئێمە- لە محمد و هاوڕێکانی خۆت دوا نەخستووە؟! ئایا تۆیش ــوەک ئێمە ــ بەر هەڕەشەی ئەم ئایەتە نەکەوتوویت: " فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ (81) فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ " (5)

گوتم: بەڵێ، من دواکەوتم، بەڵام ئەم دواکەوتنەم مەبەست نەبوو، دەروونم زاڵ بوو بەسەرما.. ئەگەر لە بەر زۆری گەرماکە و ترسی بەروبومی باخەکەم نەبوایە کە وەختی ڕنینەوەی هاتبوو، وەڵاهی دوا نەدەکەوتم و لەگەڵ پێغەمبەری خوادا صلى الله عليه وسلم دەڕۆیشتم !! زۆریشم پێ خۆش بوو لەگەڵیان بوومایە بەڵام..

گوتی: بەڵام چی؟ توخوا ئەگەر پێم نەڵێیت؟!

گوتم: وام دەزانی دەتوانم بەرووبوومی باخەکە لەماوەی یەک دوو ڕۆژێکدا کۆ بکەمەوە و گەرماکەش نامێنێ و دەڕۆم بە شوێنیانا پێیان دەگەم..

---

(5) ئایەتی٨١، ٨٢ لە سوورەتی (التوبە). واتە:(ئەوانەی لە غەزای [تەبووک] دواکەوتن شادمان بوون بە دانیشتنیان لە مەدینەدا و بە نەڕۆیشتنیان لەگەڵ پێغەمبەری خوادا، داخیان لێ دەهات و پێیان ناخۆش بوو بە ماڵ و بە گیان و لە ڕێی خوادا تێکۆشن.. دەیانگوت: لەم گەرمایەدا نەڕۆن و لە جێی خۆتان دەرنەچن.. ئەی (محمد) بڵێ: ئەگەر تێ بگەن، ئاگری دۆزەخ گەرمترە. لە پاداشتی ووتار و کرداری ــ ناڕەوایاندا ــ با کەم پێ بکەنن و زۆر بگرین) لە دۆزەخدا.

داخ لە دڵیەتی و دەروون چەپەڵی خۆی دەرخست و گوتی: نا، نا، هۆی ئەوە نەبوو، بەلکو سێبەری چڕ و پڕت بۆ لوابوو، سامانێکی زۆرت لەبەردستا بوو، و خۆشی دنیایشت پێ چاتر بوو، لەو بەڵێنەی "محمد" کە گوایە بەهەشت هەیە وخۆشە!! وا نییە کەعب گیان؟!

منیش کەمێ بێدەنگ بووم.. بەو خوایە پێم خۆش بوو زەوییەکە بقڵیشایە و هەڵی لووشیبام، و ڕوو بەڕووی ئەم هەڵوێستە سەختە نەبومایە، تا ئاوەها ڕسوا نەبوومایە .. بەڵام خۆ زەوی شەقی نەبرد و منیش ڕۆنەچووم..

ئینجا گوتم: نەبەخوا، مەبەستم ئەمە نەبوو کە تۆ باست کرد، چونکە من باوەڕم بە زیندوو بوونەوە هەیە، و خۆشی بەهەشتم پێ چاترە تا خۆشی دنیا..

ئەو ڕۆژەش "کە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و موسوڵمانان کەوتنە خۆ ڕێکخستن، من خەریک بوو دەست پێ بکەم، کەچی گەڕامەوە و دەستم لە هیچ نەدا، لە دڵی خۆمدا دەم گوت: توانام هەیە و دەست بدەمە هەر شتێک ئامادەیە.. بەم پێیە خۆم خڵافاند، هەتا هەموو لە خۆڕێکخستن بوونەوە، و پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و موسوڵمانان کەوتنە ڕێ، و من هێشتا دەستم لە هیچ نەدابوو، دەڕۆیشتمە ماڵەوە و لە خۆوە دەگەڕامەوە، بەو جۆرە هیچم نەکرد "..

ئینجا کە ئەوان ڕۆیشتن، گوتم: خەڵکی خۆیان پێچایەوە، و پێشم کەوتن، ئێستاش ئەوان پێویستیان بە من نییە، دوو ڕۆژ، سێ ڕۆژی تر دەڕۆم، و پێیان دەگەم، هەروەها تەمبەڵیم کرد، و خۆم ئامادە نەکرد، تەمبەڵی، لە دوای تەمبەڵی، تا حاڵم بەم حاڵە گەیشت..

(ئەبو قەیس) گوتی: ئەوە چیتە؟ دەڵێی ئەم دواکەوتنەت پێ ناخۆشە؟ جا ئەگەر حاڵت وایە بۆ لە سەرەتاوە کاری خۆتت پتەو نەکرد؟

سەرێکم بادا و گوتم: شەیتان بە لەعنەت بێ، بە ماوەیەکی تر و ئەمڕۆ نا سبەی دواکەوتم، و کاروانی باوەڕ کەوتەڕێ،و غەزا دەستی پێکرد، وا ئێستاش ئەوندە دوورە، بە هیچ کلۆجێ نایگەمێ !!

(ئەبوو قەیس) گوتی: ئێستاش شادمانی بە نەڕۆیشتنەکەت؟!

گوتم: ئەوە تۆ چ دەڵێیت؟ وەڵڵاهی نیازم بوو بڕۆم و پێیان بگەم، سەد بریا وام بکردایە.. بەڵام وا دەردەکەوێت لە چارەما نەنوسرابێت، هەرچەند لە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دوا کەوتووم بەڵام هیوا دارم لە ڕیزی دواکەوتووەکاندا نەبم..

خۆزگا ! لە سەرەتاوە بمتوانییایە بڕیارێکی پتەو بدەم و بەسەر شەیتاندا زاڵ ببومایە، تا ئەو پڕ و پاڵانتانەی ئەمڕۆ و سبەی دەیبیستم بەرگوێم نەکەوتبایە..

(ئەبو قەیس) سەرنجێکی دام کە پڕبوو لە فرت و فێڵ، ئینجا گوتی: نا، نا، (کەعب) گیان! من لێم ڕوونە ئەگەر لە گەڵیشیانا بڕۆیشتیتایە لە دەوروبەری (مەدینە)دا دەگەڕایتەوە، و نە دەڕۆیشتی. هەروەک بە شێکی زۆری سوپاکە وایان کرد و لەگەڵ سەرۆک هۆزی (خەزرەج) دا گەڕانەوە، ئەوە بوو نیوەی سوپاکە نەبێ لەگەڵ (محمد) دا نەمایەوە !!

منیش زۆر ڕقم هەستا و گوتم: هەی دوژمنی خوا، وەڵڵاهی درۆ دەکەیت، ئەوانەی لەگەڵ (عبدالله کوڕی ئوبەی) دا گەڕانەوە، تەنیا مونافیقەکان بوون، لەگەڵ دڵ نەخۆشەکاندا.. ئەوانیش ژمارەیان هەشتاو چەند کەسێ بوو، وە لە نەوەد کەس

کەمتر بوون.. کە ڕۆیشتبوونە قەراخ شاریش تەنیا مەبەستیان ئەوە بوو، بە گەڕانەوەکەیان وورە بە موسوڵمانان بەربدەن، ئەو چاتر کە نەڕۆیشتن وگەڕانەوە، چونکە ئەگەر لە ناو سوپاکەشدا بمانایەوە، دەبوونە هۆی شکاندنیان..

خۆزگا من لەگەڵ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم دا بوومایە، جا بۆت ڕوون دەبووەوە، کە ڕاستم دەکرد و ئەوپەڕی خۆگریم پیشان دەدا، پێشم دەسەلماندیت کە خاوەن باوەڕ نابێ پشتی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لە تەنگانەدا چۆڵ بکات ..

بەڵام (ئەبو قەیس) بە شەیتانی دەنگی هێواش کرد و گوتی: ئەم قسانەی تۆ زۆر دوورن لە ڕاستەقینەوە، ئەوە بوو (محمد) و هاوەڵەکانی ئۆردوگاکەیان لە نزیک (مەدینە) وە بوو لە " ثنية الوداع"، (عبدالله ی کوڕی ئوبەی)یش لە خوار ئەوانەوە لە کێوی (ذباب) بوو، کاتێ (محمد) ڕێکەوت، (عبدالله ی کوڕی ئوبەی) دوا کەوت و نەڕۆیشت، خەڵکیش دەڵێن: ئەوانەی کە لەگەڵ (عبدالله) دا گەڕانەوە شتێکیان لەوانە کەمتر نەبوو، کە لەگەڵ (محمد) دا ڕۆیشتن !!

منیش تووڕە بووم و گوتم: ماڵ کاول، ئەوانەی لەگەڵ سەرۆکی مونافیقەکاندا گەڕانەوە، تەنیا دڵ نەخۆش ودوو ڕووەکان بوون، کە هەموویان چڵکاو خۆری (عبدالله ی کوڕی ئوبەی)ی هاوڕێت بوون، و ژمارەیان نەدەگەیشتە نەوەد کەس..

بەڵام ئەوە بزانە خوا یارمەتی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و موسوڵمانان دەدات، و سەریان دەخات، بە کوێرایی چاوی ئەوانەی پێیان ناخۆشە!

٥

له ناکاو دەمەقاڵەی نێوانمان وەستا، بە هۆی دەنگی (عبدالله ی کوڕی ئوبەی) یەوە کە دەیگوت: کەعب، ئەوە تۆ لە کوێیت؟

گوتم: فەرموو، (کوڕی ئوبەی)هات وسڵاوی کرد، لە تەنیشت (ئەبو قەیس) ەوە لەسەر سەکۆکە دانیشت، ئینجا گوتی: ئەرێ ئەو هەرا و هۆریایەتان چ بوو؟ وەک ئەوە ئاگاتان لە دەنگ و باسی ناوشاری (مەدینە) نەبێ؟

ئێمەش ڕوومان تێکرد وبەیەک دەنگ گوتمان: بۆچ؟ چی ڕووی داوە؟ دەنگ وباس چییە؟

گوتی: بۆچ نەتان بیستووە؟

گوتمان: چی؟

گوتی: هەواڵی (محمد) و هاوەڵەکانی.. ئەوانەی کە ڕۆیشتبوون پاشای ڕۆم تەمبێ بکەن !!

هەرچەند لە قسەکانیەوە گاڵتە و لاقرتێ دەر دەکەوت، ویستم بزانم مەبەستی چییە؟ بۆیە گوتم: چی ڕوویداوە؟ دەی توخوا پێم بڵێ !!

بە دەنگێکی گرانی گڕ و ڕەش بینییەوە گوتی: نەگەیشتە خاکی شام، هەموو هاوەڵەکانی جێیان هێشت!! هێشتا ئاشی شەڕ نەکەوتۆتە گەڕ، هەموو ڕۆژێک دەستەیەک لە هاوەڵەکانی، لە نیوی ڕێدا جێی دێڵن و دێن بۆ لای ئێمە.. پێم وایە پێش ئەوەی ڕووبەڕووی ڕۆم ببێتەوە، هیچ کەسی بە دەورا نامێنێ !!

به توانجەوە گوتی: (محمد) بە گوێی پیاوە دنیا دیدەکان ناکات، هەر شوێن هەوا و هەوەسی گەنجەکان دەکەوێت!! دەبا بیخوات!

ئەو ڕۆژە لە کێوی (ذباب) پێش ئەوەی محمد جێ بێڵین بە هاوەڵەکانی خۆمم گوت: (محمد) دەیەوێ لەگەڵ ڕۆمدا بجەنگێ، بەو هەموو: نەبوونی و گرانی و گەرما و ڕێگا دوورییەوە، جا ئەم کارەش لە توانای ئێمەدا نییە..

(کوڕی ئوبەی) درێژەی دا بە قسەکانی کە بۆنی ناپاکی و شەیتانی لێ دەهات، و گوتی: ئەو ڕۆژە پێم گوتن: (محمد) وا دەزانێ جەنگ لەگەڵ ڕۆم یاری منداڵانە!! بڕواتان هەبێ ئێستا هەموویان بە گوریس بەسراونەتەوە و جووڕەبابە دراون !!

(ئەبو قەیس) گوتی: ئەرێ وەڵڵا.. ئاگام لێیە چەند پیاوێکی عاقڵ و تێگەیشتوو، لە ماڵی (سووەیلم)ی جولەکەدا کۆبوونەوە، و لەناو خۆیاندا ئەنجامی ئەم جەنگەیان شی کردەوە. ئێستاش قسەی ئەو پیاوە پیرە جولەکە تێگەیشتووە، لە گوێمدا دەزرنگێتەوە..

(کوڕی ئوبەی) گوتی: چی گوت؟

(ئەبو قەیس) گوتی: ئامۆژگاری کردین و دەستە دامێنمان بوو گوتی: دەخیل سەد دەخیل، نەکەن بە خەیاڵیش لەگەڵ ڕۆمدا بجەنگن! بەڵام کێ گوێ بۆ قسەی ئەو پیاوە تێگەیشتووە دەگرێ؟!

پاش ئەوە گوتی: حیکمەت لە قسەکانیەوە دەباری کە دەیگوت: (وا دەزانن جەنگین لەگەڵ ڕۆمدا، وەک شەڕی نێوان دوو عەشرەتی عەرەب وایە؟) .

(عبدالله) گوتی نەبەخوا، شەڕی ڕۆم وەک شەڕی عەرەب و عەرەب نییە.. ئەوان خاوەنی شارستانییەتێکی دێرینن، و لە

جەنگدا شارەزاییەکی باشیان هەیە، و سوپایەکی بێ ژمار و مەشق پێ کراویان هەیە، هەرگیز عەرەب خۆی ناگرێ لە بەریاندا!!

لە ماوەی ئەم قسانەدا من بێ دەنگ بووم، و سەرنجی ئەم دوو زەلامەم دەدا، و نەم دەزانی چیبکەم؟! لە ئەنجامدا نەڕاندم و گوتم ! وەڵلاهی: ئەم قسانەی ئێوە ئاوێنەی باڵانمای خۆتانە.. چونکە خۆتان لە دورەوە زیرەتان کردوە و زراوتان تۆقیوە، وا دەزانن سوپای ئیسلامیش وەک ئێوەن.. بە خەیاڵ وا دادەنێن: ئێستا هەموویان قەلاچۆ کرابن؟!

ڕق و کینە ئەوەی لە بیر بردوونەتەوە: موجاهیدێک کە مردنی ــلە پێناوی خوادا- پێ خۆشتر بێ لە ژیانی دنیا، ئیتر چ دوژمنێک بەرگەی دەگرێ؟ بێدەنگ بن، شوورەیی ناکەن، دەڵێی بایەقووشن، ئەمڕۆ زۆر بێ پەردە نیازی چەپەڵ و حەشاردراوی دەروونتان دەرخست، جا نازانم کە پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم لەم غەزایە گەڕایەوە، دەدات لە گەردنتان و تەمبێتان دەکات؟ یا جارێکی تریش بە هیوای ئەوە بیر بکەنەوە، و واز لە مونافیقیەتی بێنن مۆلەتتان دەدات؟!!

(کوڕی ئوبەی) بەم تووڕە بوونەی من تووڕە نەبوو، بۆ ئەوەی هەڵچوونی من کەم کاتەوە، شێوەی ئاخاوتنەکەی گۆڕی و ئینجا گوتی: کەعب! گوێت لێ بێ با پێت بڵێم: ئەوانەی لە دەورو بەری (محمد) دا ماونەتەوە، ئەگەر لە (محمد) یان پرسی: ئەوە فڵان تاقم، چیان بەسەر هات؟ ئەویش بۆ ئەوەی دەوروبەری چۆڵ نەکەن و جێی نەهێڵن، دەزانی چییان پێ دەڵێت؟

چاوەڕوانی منی نەکرد وەڵامی بدەمەوە، گوتی: دەڵێت: (ئەگەر خێریان تیا بێت ئەوا خوا دەیان گەیەنێتە لاتان، ئەگەر بە

جۆرێکی تریش بن، ئەوا خوا ئاسوودەی کردوون و گییر ناخۆن بەدەستیانەوە) !!

ئینجا قاقا دەستی کردە پێکەنین و گوتی: نازانم کەی ئاسوودە دەبێت و هیچ کەسێکی بە دەورا نامێنێت؟!

(ئەبو قەیس) بۆی سەندەوە و گوتی: دەزانی لەم دواییەدا کێی تر لە محمد و هاوەڵەکانی خۆیان دزیوەتەوە؟!

عبدالله گوتی: کێ؟

ئەبوقەیس گوتی: ئەبو زەڕی غەفاری !!

عبدالله گوتی: چۆن بووە؟

(ئەبو قەیس) دەستێکی هێنا بە ڕیشە تەنکەکەیا و گوتی: ئای چەند پیاوێکی زرنگ و زیرەک بووە!! ئینجا شانی دادا و گوتی: ئەبوزەڕ زۆر بە عاقڵانە خۆی دزیوەتەوە و وای پیشان داوە کە ووشترەکەی ناتوانێت بڕوات و پێی خستووە، گوایا بە ناوی ئەوەوە دانیشتووە تا ووشترەکەی شەکەتی و ماندوویی نەمێنێ و بنە و بارگەکەی چاک بکات، تا ئەوان جێیان هێشتووە، ئینجا بە خۆی و وڵاخەکەیەوە گەڕاوەتەوە و گیانی خۆی دەرباز کردووە ; پێش ئەوەی کاتی دەربازبوونی لە کیس چێ !!

بەرامبەر بەم بوختانە گەورەی کە ئەم مونافیقە دروستی کرد بۆ ئەو هاوەڵە دڵسۆزەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم خۆمم پێ نەگیرا، دەنگم بەرز کردەوە، و گوتم: هەی دوژمنی خوا! وەڵڵاهی: درۆ دەکەیت، ئەبو زەڕ لەو پیاوانە نییە لە تەنگانەدا پشتی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم چۆل بکات. ئەبو زەڕ لەو موسوڵمانانەیە کە پەیمانی داوە بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بۆ مردن لە گەڵیا بێت..

به لاقرتێیەکەوە گوتی: بەڵێ، بەڵێ، پەیمانی دا بۆ مردنیش لە گەڵیا بێت!! ئەی تۆ یەکێک نەبوویت لەوانەی لە (عەقەبە) دا پەیمانت بەست لەگەڵیا، و بەڵێنت پێدا لەگەڵیا بیت؟! بێجگە (بەدر) لە هەموو غەزاکانیشا بەشداریت لەگەڵدا کرد، وا ئەم ڕۆیش پشتت تێکردووە؟!!

گوتم: من لەم دواکەوتنەمدا عوزر و بیانوم هەیە، لەگەڵ ئەوەشدا هەست دەکەم درێغیم کردووە، پێم خۆش بوو لەگەڵیان بڕۆشتمایە، هەرگیز جێم نەدەهێشت، و گیانی خۆم دەکردە قوربانی ئەو..

(کوڕی ئوبەی) کە لە بارەی منەوە هیچی دەست نەکەوت هەندێ بیری کردەوە و گوتی: بابە، تۆ چ دەڵێیت؟ ئەوە نەبوو (هیلالی کوڕی ئومەییە) و (مەرارەی کوڕی ڕەبیع) لە غەزای بەدردا پەیمانیان دا تا مردن لەگەڵیا بن بۆ مردنیش؟ ئەی بۆچ پشتیان تێکرد و نەڕۆیشتن لەگەڵیا؟

گوتم: بەڵێ، پەیمانیان دا بۆ مردنیش لەگەڵیا بن.. بەڵام کێ دەڵێ ئەوانیش عوزرێکیان نەبووە، و بەهۆی بیانوویەکەوە دوا نەکەوتوون؟ خۆ ئەوان زۆر باش ئاگایان لەم ئایەتەی قورئان هەیە کە دەفەرموێ:

" وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ "[6] درێژەم دا بە

---

(6) ئایەتی شانزەیە لە سوورەتی (الانفال) واتە: " لە ڕۆژی جەنگا هەرکەس پشت هەڵکا و لە دەست دوژمن هەڵبێت –بۆ تاکتیک وزیان گەیاندنی باشتر بە دوژمن نەبێت، یا بۆ کۆمەک کردن بە کۆمەڵێ موجاهید نەبێت، کە بیەوێت کەلێنێک بگرێ – ئەوە ئەو هەڵهاتووە بەر غەزەبی خوا دەکەوێت و دۆزەخ جێیەتی، و دۆزەخیش خراپترین جێگەیە ".

قسەکانم و گوتم: بڕوام وایە: هەرکەس بەشداری کردبێت لە غەزای بەدردا، لە هیچ دوژمنێکی ئیسلام ناترسێت و هەرگیز پشت ناکاتە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم.

(ئەبو قەیس) هەندێ وورده کۆکەی کرد، و هەستایەوە و چوار مشقی لێی دانیشت، و گوتی: باشە، تۆ پێت وا نییە (أبو خیثمة) سێبەری فێنک و ئاوی سارد و خواردنی باش و دوو ژنە جوانەکەی لە (محمد) پێ چاتر بووبێ؟

گوتم: هەی دوژمنی خوا، تیرەکەت گەڕایەوە بۆ سەر دڵی خۆت، وادیارە خۆت کەڕ و کوێر کردووە، نە قسەی حەق دەبیستی، و نە واقیعیش دەبینیت، ئەگەر وا نەبوویتایە لە بارەی (أبو خیثمة)وە ئەم قسەیەت نەدەکر.

(عبدالله) گوتی: چیت لە بارەی (أبو خیثمة) ەوە بیستووە؟!

منیش بەسەرهاتەکەیم لە سەرەتاوە بۆ گێڕانەوە و گوتم: دوێنێ (أبو خیثمة) ڕۆیشتبووەوە بۆماڵ. هەر وەک دەزانن دوێنێ زۆر گەرم بوو. کە دەبینێ وا خێزانەکانی، خۆیان ڕازاندووەتەوە، و دەوروبەری ساباتەکەیان ئاوڕشێن کردووە، تا زیاتر فێنک ببێتەوە و ئاوی سارد و خواردنی باشیان ئامادە کردووە، ئەم دیمەنەش مرۆڤ دڵخۆش و شادمان دەکات، ئا لەم کاتەدا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ی بیر دەکەوێتەوە، شادی لێ دەبێتە تاڵی و بە خۆی دەڵێ: باشە، پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم لەو گڕە و گەرمایەدا بێت، بێ ئاوی سارد و بێ سێبەری فێنک،و تۆیش لەم سێبەرە فێنکەدا و لە پەنای ئاوی سارد، و ئافرەتی جواندا بیت؟! بەخوا: ئەمە ویژدان نییە، ئینجا لا دەکاتەوە بەلای خێزانەکانیەوە دەڵێت: وەڵڵاهی نایەمە ژێر ساباتی هیچکامتانەوە !! دەبێ بگەم بە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم، توێشوی سەفەر و خواردنی پێویستم بۆ ئامادە

بکەن، هەر لەبەر خۆرەکەدا دەوەستێت، تا هەموو شتێکی بۆ ئامادە دەکەن، ئینجا وڵاخەکەی دێنێتە دەرەوە، و ڕم و شمشێرەکەی هەڵدەگرێ،و لە کاتی سواربووندا خواحافیزی لە منداڵەکانی دەکات، و بە گورجی غار دەدات تا سوپای ئیسلام نەهاتۆتەوە پێیان بگات، و شەرەفی هاوبەشی کردنی دەست بکەوێت..

(أبو خيثمة) ئەو پیاوە بوو، کە ئیمان و باوەڕەکەی نەیهێشت دابنیشێ، تا دەگات بە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، لەو بڕوایەدام چەند ڕۆژێکی تر بگاتە ناو سوپای ڕزگاری خوازی ئیسلام..

عبدالله هەناسەیەکی ساردی هەڵکێشا،وماوەیەک بێدەنگ بوو، وەک ئەوە بە شوێن شتێکا بگەڕێ، ورەم پێ بەربدا، ئینجا هاتە قسە وگوتی: دەزانیت محمد وهاوەڵەکانی چییان بەسەر هاتووە؟ هەواڵمان پێ گەیشتووە کە: خواردنیان لێ بڕاوە، بە سێ کەس دەنکە خورمایەکیان مژیوە، تا لە برسانا تیا نەچن، ئاویان لێ بڕاوە لە تاواندا ووشترەکانیان سەربڕیوە و ئاوی ناوسکی ووشترەکانیان خواردۆتەوە !!

گوتم: بەڵێ، بیستوومە زیاتر لەوەیش.. بەڵام ئەوە چ نەنگییەکی تێدایە، مرۆڤی خاوەن باوەڕ لە پێناوی خودادا ئەو ئازار و زەحمەتە بچێژێ؟

ئایا ئەوە بەڵگە نییە لە سەر شکۆمەندی و گەورەیی باوەڕیان؟ (عبداللەی کوڕی ئوبەی) کە هیوا بڕاو بوو لێم، و زانی ناتوانێ بەرەو کۆمەڵەکەی خۆی ڕام بکێشێ، و توانایشی نییە قەناعەتم پێ بکات، دەستی کردە لاقرتێ کردن و توانج دان و گوتی: بۆ (محمد) داوا ناکات لە خواکەی! تا ئەو ئازار و

زەحمەتەیان لەسەر لابەرێ، وبەفریشتە دوژمنەکانی بۆ بشکێنێ، و خەڵکی نەدا بە کوشت؟!

منیش گوتم: ئێ، ئێ ! لە هەموو سەردەمێکا ئەوانەی باوەڕ لە دڵیاندا جێگیر نەبووە و مونافیقن، ئەم قسەیەی تۆ دەکەن، بەڵام با بە تۆ و ئەوانەی وەک تۆ وان بڵێم: خوا یارمەتیدانی خۆی نابارێنێ بەسەریانا بێ ماندوو بوون سەرکەون..نەء، شتی وا لە ئیسلامدا نییە..

دەبێ هەموو وەسیلەیەکی مادی بەکاربێنین، بۆسەرکەوتن بەسەر دوژمندا،و بۆ گەیشتن بەو مەبەستەیش ئازار بچێژن تا پلەی شەهیدبوون، وخۆ بەختکردن بەدەست بێنن، ئەگەر موسڵمانان هەموو ئیمکاناتی مادی خۆیان بەکارهێناو بە پێشکەشکردنی سەروماڵ ئامادەبوون، و هەوڵیان دا ونەیان توانی دوژمن بشکێنن، ئەو کاتە یارمەتی خوایی دێت، و سەربازانی نەبینراوی خوا خۆیان تێ دەگەیەنن، و دەست بە کار دەبن.. ئێستا تێگەیشتیت کە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بۆ ئەو دوعایە ناکات و ناپاڕێتەوە؟ هەرچەند ئەگەر ئەو داوایە بکات خوا بێ دڵی ناکات، بەڵام پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم داوای شتێک ناکات کە پێچەوانەی سوننەتی خوا بێت..

با منیش ئەم قسەیە بکەم: ئایا موعجیزە سوودی بۆ یەکێک هەیە، کە دڵ و دەروونی بە (نیفاق) وێران بووبێ؟ ئەگەر سوودی ببوایە، بێگومان تەنیا گەردیلەیەک (نیفاق) لە دڵ و دەروونتانا نەدەما !!

(جیدی کوڕی قەیس) لەم ماوەیەدا بێدەنگ بوو، گوێی ڕاگرتبوو، کە زانی دەمەقاڵەکەمان سوودی بۆ ئەوان نییە، داوای لە (عبدالله) کرد: هەستێ، و خۆیشی هەستا و پێکەوە ڕۆیشتن..

بەڵام پێش ئەوەی دور بکەونەوە (عبدالله) هەڵوێستەیەکی کرد و گوتی: پێت وایە محمد سەربکەوێت؟ بەو ڕەش و ڕووت و برسی و تینوانەوە، کە ولاّخیان سواڵ کردووە؟

پێت وایە (محمد) تەنیا خۆیشی بۆ ڕزگار بکرێ **!** ئەگەر تووشی بوو بە تووشی سوپای مەشق پێکراو و ڕێکخراوی ڕۆمەوە؟ ئەو سوپایەی کە: لە چەک و ژمارەی سەرباز و لێ زانینی هونەری جەنگدا، و لە هەموو ڕوویەکەوە لە محمد و سوپاکەی باڵا دەست ترن؟**!**

قا، قا، دەستی کردە پێکەنین، و بەرەو ڕووم هات و دەمی هێنایە بناگوێم، و بە ئەسپایی گوتی: لەوانەیە نەیشت زانیبێت کە: پاشای ڕۆم مووچەی ساڵێکی تەواوی داوە بە سەربازەکانی، و ماڵ و سامانێکی باشی داوە بەو خێڵە عەرەبانەی لە ژێر دەسەڵاتی ئەودان، تا هانیان بدات بۆ یارمەتی دانی سوپاکەی؟**!**

ئینجا هەردوو مونافیقەکە بە خۆبایی بوون و خۆبادانەوە ڕۆیشتن، لەوانەیە واتێگەیشتبن ژەهرەکەیان کاریگەر بووبێت**!!**

٦

بە تەنیا لە باخەکەی خۆمدا بووم بیرم لەم جەنگی تەبووکە دەکردەوە کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لەگەڵ موسوڵمانانندا بۆی چووبوون.. لەبەر خۆمەوە دەمگوت: تائێستا کەس جەنگی وای نەبیستووە کە: هەموو ڕۆڵە جەنگاوەرەکانی هاوبەشی تیا بکەن، بە مەرجێ خوا نەبێ کەس ئەنجامەکەشی نەزانێت**!!**

تا ئێستا نەبیستراوە هیچ نەتەوەیەک سەرتاپای باشترین گەنج و رۆشنبیران وهۆشمەندانی خۆی بە جارێک بۆ جەنگ بردبێت!

ئینجا خۆم بە خۆمم دەگوت: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەم جەنگەی بە جەنگی مان و نەمان داوەتە قەڵەم، دەیەوێت بەم جەنگە بیسەلمێنێ کە: ئیسلام هێزێکە و هەیە، وەک گەورەترین کێو لە بەرامبەر هێزی لە خوا بێ خەبەران و ستەمکاراندا دەوەستێت، و لووتی هەموو زاڵمێک دەشکێنێ، ودەستی هەموو دەست درێژی کەرێک دەبڕێت..

بۆ ئەم جەنگە پیرۆزەی کە لە داهاتوودا دەورەێکی گەورەی دەبێت هەموو موسوڵمانێک ڕۆیشتووە، و ئەوی خاوەن باوەڕی ڕاستەقینە بووبێ جێ نەماوە، مەگەر ئەوانەی کە زۆر پیر و پەک کەوتە و نەخۆشن یا مونافیقن.. باشە، من خۆم ناو بنێم چی؟ پیرم؟ نەء.. نەخۆشم؟ نەء... مونافیقم؟ نەبەخوا.. ئەی باشە من بۆ نەڕۆیشتم؟ ڕسوا و ڕەنجەڕۆ خۆم، بۆچ دوا کەوتم؟!!

ئەوەتە خوا دەفەرموێ:" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ، إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ "(7) لەگەڵ خەڵکیدا تێکەڵ نەدەبووم،

---

(7) ئایەتی ٣٨ و ٣٩ لە سوورەتی (التوبە) یە.. واتە (ئەی ئەوانەی خاوەن باوەڕن، ئەوە چیتانە؟ کاتێ پێتان گوترا: دەرچن بۆ جیهاد لە ڕێی خودا، خۆتان قورس کرد بە زەوییەوە و تەمبەڵیتان پیشان دا؟! ئایا ڕازی بوون بە ژیانی دنیا لە جیاتی ژیانی قیامەت؟ ڕابواردنی ژیانی دنیا لەچاو پاشەڕۆژدا هەر زۆر کەم و بێ نموونە..

بەتەنیا دەچوومە ناو باخەکەمەوە، ئەگەر لەباخەکەیش بهاتمایە دەرەوە، زۆری نە دەخایاند دەگەڕامەوە بۆ گۆشە گیرییەکەی خۆم .

دڵم بڕوایی نەدەدا بڕۆمە ناو خەڵکەوە، چونکە ناوشار خاوەن باوەڕێکی تیا نەمابوو، جگە لە چەند پیر و نەخۆشێک.. خۆ ئەگەر بیش ڕۆشتمایە، خۆم بە غەریب و نامۆ دەهاتە پێش چاو؟!

بۆ ئەوەی لە ڕیزی دووڕووەکاندا نەبم، گۆشەگیریم پێ چاتر بوو، باشترین جێگەش بۆ ئەم گۆشە گیرییە باخەکەم بوو.. باوەڕتان هەبێ لەم گۆشە گیرییەش بێزم دەهاتەوە، چونکە باخەکەم بووە هۆی دواکەوتنم لە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم ، بەڵام ناچار بووم بۆ کوێ بچم؟

وەک جاران سەرنجی هێشووە خورماکانم نەدەدا، ئەگەر سەرنجێکیشم بدانایە، وام دەزانی قولاپێکن بەرەو دۆزەخم ڕادەکێشن !! وام لێ هاتبوو وەک لەوە پێش سەرنجی خێزانم نەدەدا، بەڵکو هەر نزیکیشی نە دەکەوتمەوە!! و ئەگەر سەرنجێکیشم بدایە، شەرمەسار دەبووم ! چونکە ئەوە دەهات بە خەیاڵمدا: ژمارەیەکی زۆر لە ئافرەتان لە جیهادا هاوبەشییان کرد، بەڵام من وەک ئەوانیشم لێ نەهات..

ئەگەر دەر نەچن بۆ جیهاد، خوا سزایەکی بە سوێتان دەدات، و نەتەوەیەکی تر دەکاتە جێگری ئێوە و هەڵگری ئەم ئایینە; کە وەک ئێوە نەبن، و بەو سەر پێچییەتان زیانێ لە خوا نادەن، چونکە خوا توانای بەسەر هەموو شتێکدا هەیە، و تەنیا خۆتان زیان دەکەن).

ئەوەندە ڕقم لە خۆم دەبووەوە هەر وەختبوو پێستی لەشم بە نینۆک شەقار، شەقار بکەم!! بێ ئاگا دەم گوت: ماڵ کاول خۆم، چیم کرد بە خۆم؟

هەواڵ گەیشت کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و سوپای موسوڵمانان پاش چەند ڕۆژێکی تر دەگەنەوە ناو شاری (مەدینە). ئەم هەواڵەش گەیشت کە: فەرمانڕەوای (ئەیلە)[8]بە دیارییەکی زۆرەوە هاتۆتە خزمەت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و لەسەر (جیزیە) ڕێک کەوتوون و بووەتە لایەنگری موسوڵمانان، و سوپای ڕۆمیش هەڵ هاتووە و کشاوەتەوە بۆ ناو جەرگەی شام..

هەروەها خەڵکی شارەدێکانی (جرباء)[9] و(أذرح)[٩] هاتوونەتە خزمەتی، و ئەوانیش ڕێکەوتوون لەگەڵ پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم کە: لەسەر ئایینی خۆیان بمێننەوە و (جیزیە) بدەن..

هەواڵێکی سەیر و سەرسوڕهێنەرمان بیست لە هەمان کاتدا دڵخۆش کەر، هەواڵەکە بەم جۆرە بوو: پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بە پێنج سەد سوارەوە خالیدی کوڕی وەلید دەنێرێ بۆسەر (ئەکیدەری کوڕی عبدالمالک)ی پاشای (دەومەتول جەندەل)، لەگەڵ ڕۆیشتنی (خالید) دا پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ: (لە ڕاوی کەڵە کێویدا تووشی دێبیت)..

خالید لەگەڵ سوارەکاندا دەڕۆن، (ئەکیدەر) پاشا، هەواڵ دەزانێ کە سوپای موسوڵمانان هێرش دێننە سەریان، لەبەر ئەوە قەڵا و

---

(8) بەندەرێکی گەورەیە لەسەر خەلیجی عەقەبە، زایۆنی دوژمن داگیری کردووە، و ناوی ناوە (ئێلات)..

(9) دوو ئاوایی گەورە بوون لە ناوچەی (کەرەک) ی ئێستای (ئوردون) دا.. المنجد.

دەروازەی شار قایم دەکەن، شەوێکی مانگەشەو لەگەڵ خێزانەکەیا لەسەر بانی کۆشکەکەیەوە دادەنیشێ و دیمەنی زیوینی لمی بیابان کە بە شەوقی مانگەشەو دەدرەوشێتەوە سەرنجیان ڕادەکێشێ..

لەم کاتەدا چەند کەڵە کێوییەک نزیکی قەڵاکە دەبنەوە و بە شۆق بەر دەبنە دەروازەی قەڵاکە.. ئەوا (ئەکیدەر) و خێزانیشی دانیشتوون و چاویان لێیە، خێزانەکەی دەڵێت:

- : هەرگیز شتی وات دیوە؟

- : نەوەڵڵا..

- : جا، کێ هەیە شتی وای بۆ ڕێکەوێت و خۆی لێ لادا؟

- : هیچ کەس..

ئینجا (ئەکیدەر) فەرمان دەکات ئەسپەکەی بۆ زین دەکەن، براکەی کە ناوی (حسان) دەبێت و چەند کەس و کارێکی خۆی و کۆمەڵێ دەست و پێوەند لەگەڵ خۆیا دەبات، ڕم و شمشێر لەگەڵ خۆیانا هەڵدەگرن و لە قەڵا دەچنە دەرەوە.. کەڵە کێوییەکان دەرباز دەبن، ئەمانیش دەکەونە شوێنیان، تا دەگەنە نزیک هێزی چەکداری موسوڵمانان، موسوڵمانان لێیان ڕادەپەڕن، (حەسان)ی برای پاشا دەکوژرێت و ئەوانی تریش لەگەڵ پاشا بەدیل دەگیرێن[10] بەم پێیە دەستی قودرەتی خوا خۆی تێگەیاند و مانگا کێوی ڕام کرد، تا ئەرکی گەمارۆدانی قەڵاکە لەسەر شانی موسوڵمانان لابەرێت..

---

(10) ئەم ڕووداوە، لە لاپەڕە ٣٣٣ ی (تهذيب سيرة ابن هشام) دایە، وە لە تا ريخ الطبری بەرگی ٣ لاپەڕە ١٠٩.

ئەم هەواڵانەم دەبیست لە لایەکەوە بەسەرکەوتنی موسوڵمانان شادمان دەبووم، لە لایەکیشەوە بێزم لە خۆم دەهاتەوە، و ڕقم لە خۆم دەبووەوە، وام دەزانی تاوانەکانم وەک کێوی (ئوحود) وان و دەیانەوێت خۆیان بدەن بەسەر سنگمدا و بم پلیشێننەوە..

خۆم بەخۆمم دەگوت: کەعب، داوەشێیت بۆئەم پەنەی بەخۆتت دا!! تا زووە کونە کەمتیارێک بدۆزەرەوە و خۆتی تیا حەشاربدە، چۆن ڕووت دێت، بەم ڕووە ڕەشەوە بڕۆیتە خزمەت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ؟!

ئەوەتە لەم کاتە ناهەموارەشدا پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم تۆی لە یاد نەچووە و هەواڵی پرسیویت و فەرموویەتی: (کەعبی کوڕی مالیک چی کرد؟!) پیاوێکیش دەڵێت: قوربان فیز و هەوا و دەوڵەمەندی ڕێگەی نەدا بێت !! (موعازی کوڕی جەبەل) یش سەرزەنشتی پیاوەکە دەکات و دەڵێت: قسەیەکی باشت نەکرد، ئینجا ڕوو دەکاتە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و عەرزی دەکات: ئەی پێغەمبەری خودا، تەنیا چاکە نەبێت هیچی ترمان لێ نەدیوە . پێغەمبەریش صلى الله عليه وسلم بێ دەنگ دەبێ و لەو بارەوە ڕای خۆی دەرنابڕێت !!

بەڵی، بەم جۆرە ئەوەندەی تر دڵم ئازاری دەچەشت و ویژدانم سزای دەدام.. لە خۆمم دەپرسی و دەمگوت: کاتێ کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم گەڕایەوە، تۆ چ دەڵێیت؟ بۆچ وەک (ئەبو خەیثەمە) نەڕۆیشتیت؟

بۆچ نەتبیست کە (ئەبوزەڕ) وڵاخەکەی پێی خست و دواکەوت و خەڵکی وایان زانی ئەویش وەک ڕووخاوەکان خۆی دزیوەتەوە؟! کە زانی وڵاخەکەی بڕ ناکات و لە پێ کەوتووە، لەو بیابانەدا جێی دێڵێ و کەل و پەلەکەی دەدات بە کۆڵیا، بە پێ وبە تەنیا دەکەوێتە ڕێ.. پێغەمبر صلى الله عليه وسلم

لەگەڵ هاوەڵەکانیدا بۆ پشودان دادەنیشن، لە دوورەوە تارماییەک دیاری دەدات، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ: دەی (ئەبوزەڕ) بە.. پاش ماوەیەک خەڵکەکە سەرسام دەبن، کە نزیک دەبێتەوە دەبینن (ئەبوزەڕ) ە، ئەوانیش مژدەی گەیشتنی ئەبوزەڕ دەبەن بۆ پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم، ئینجا ئەویش دەفەرموێ: (خوا بەزەیی بە ئەبوزەڕدا بێتەوە، بە تەنیا دەڕوات، و بە تەنیا دەمرێت، و بە تەنیاش زیندوو دەکرێتەوە) !!

ئینجا خۆمم کردە بەر پرسیار و گوتم: باشە کەعب، بۆ وەک ئەبو زەڕت لێ نەهات؟ خۆتت بەلاوە خۆشەویست تر بوو تا پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم؟ گیانم وەڵامی دەدایەوە، و دەیگوت: نەبەخوا، حەز دەکەم خۆم بمرم و بەڵام پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دڕکێ بە پێیدا نەچێت!! دەمگوت: ئەی ترسایت؟ لە ترسا نەڕۆیشتیت؟

دەیگوت: نەبەخوا، ڕۆژێ لە ڕۆژان نەم زانیوە ترس چییە؟!

بەڵام لە کورتی بیبڕینەوە، من لە بەجێهێنانی فەرمانەکەی پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم تەمبەڵیم کرد، و گورج و گۆڵ نەبووم، بڕیار بێ هەرکاتێ فەرمانم پێ کرا، ئەمڕۆ و سبەی پێ نەکەم، و گورج جێبەجێی بکەم، چونکە لە کۆنەوە گوتوویانە: بەشێکی زۆری ئاگرە گەورەکان، لە پزیسکی بچووکەوە بەدی دێن. لە ڕاستیشدا هەر وایە، من ئەم تەمەڵی کردنەم لە بەجێهێنانی فەرمانی پێغەمبەردا بەبچووک زانی، تا ئاوا کەوتمە ناو گێژاوی ئەم دەریای سەرگەردانییەوە !!

جا نازانم، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بڕوام پێ دەکات یا بە مونافیقم دادەنێت؟! کەعبی نەگبەت، ئەو کاتە ئەگەر هەموو لیتەی دنیاش بکەی بەسەرتا سوودی نییە !!

هەروەها لەبەر خۆمەوە دەمگوت: وا چاكتر نەبوو یەكێك بوومایە لەو حەوت كەسە هەژارەی وڵاخیان دەست نەكەوت سواری ببن و لەگەڵ پێغەمبەردا هاوبەشی بكەن؟ خۆ ئەگەر ڕێگەكە زۆر دوور نەبوایە، هەر بەپێ دەكەوتنە ڕێ و دە ڕۆیشتن. ئەوانە هاتنە خزمەت پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم و بە تووڕكی (الحاح) داوای وڵاخیان كرد، ئەویش فەرمووی: (تەنیا وڵاخێک نییە بتان دەمێ سواری ببن).. ئەوەندە هەتەرییان كرد پێغەمبەریان لە فەرمانەكانی دواخست، بۆیە سوێندی خوارد سواریان نەكات، ئەوانیش بە دل شكاوی و چاوی پڕ لە فرمێسكەوە گەڕانە دواوە، هۆی ئەوەش بوو ناونران بە (بكائون) .

خۆم بە خۆمم دەگوت: سەرگەردان! خەڵكی وڵاخیان دەست نەكەوت لەگەڵ پێغەمبەردا بڕۆن، دەستیان كردە گریان!! خۆ تۆ دوو وڵاخت هەبوو!! چ بەهانەیەكت هەیە؟ ئایا تۆیش وەک مونافیقەكان بڕوبیانووی هیچ و پووچ دێنێتەوە؟

٧

بە گەیشتنەوەی پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم بۆ مەدینە، شار بەجارێ شادی وخۆشی تێكەوت، بە پەلە مونافیقەكان خۆیان گەیاندە خزمەتی.. چەندەها بڕو بیانوویان هێنایەوە، لەگەڵ ئەوەدا كە دەیزانی چی لە دڵیاندایە، چاوپۆشی لێكردن، لەسەر ڕووالەتی قسەكانیان لێیان خۆش بوو، بەڵام لە بەرامبەر پەروەردگاردا – كە ئاگاداری نهێنی دڵیانە – چی دەڵێن؟

ئەگەر ئەو مونافیقانە بە فرت و فێڵ لە سزای دنیا ڕزگاریان بوو، ئەی لە سزای قیامەت چۆن ڕزگاریان دەبێت؟ ئەو كاتەی

زمانیان دەبەستریَ، و پێست و دەست و چاو و گوێیان دێتە قسە، و شایەتییان لێ دەدەن؟ تووشی کێشەیەکی دەروونی بوو بووم، دوو شتم لەبەردەمدا بوو، ئەوەیان کە شیرین بوو لەوی تریان تاڵتر بوو!! لەبەر خۆمەوە دەمگوت: نامەوێ فێڵ لە پێغەمبەری خوا بکەم، چونکە زاتی ئەوەم نییە درۆی لە خزمەتدا بکەم، نەشم دەزانی چی بکەم؟!

ماوەیەک بەو جۆرە مامەوە، ئەوەی بە ژییر و تێگەیشتووم زانیبایە لە خزمانم پرسم پێ دەرکردن و دەستە دامێنیان دەبووم تەگبیرێکم بۆ بکەن.. هەر تەگبیرێکیان بۆ دەکردم پێی دڵ ئاسوودە نەدەبووم !!

بەهۆی بیرکردنەوەی زۆرەوە شەوانە خەوم لێ هەراسان بووبوو! هەر تەگبیرێکم دەکرد، زۆری پێ نەدەچوو لێی پەشیمان دەبوومەوە !!

پێم نا بە جەرگی خۆمدا و ڕۆیشتم بۆ خزمەتی و سەلامم پێش کەش کرد، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ناوچاوی گرژ کرد، تا بەو جۆرە تووڕەیی خۆی پیشان بدات، ئینجا زەردە خەنەیەکی تووڕەیی کرد و فەرمووی: (کەعب) بۆچی وا دوا کەوتیت؟ ئەی تۆ وڵاخت نەکڕی بۆ جەنگ؟) .

عەرزم کرد: بەڵێ، چاووم پڕبوو لەفرمێسکی گەرم، وهەوڵم دا بیشارمەوە، دەم زانی تاوانبارم، و دەبێ تۆڵەی خۆم وەربگرم. هەرچۆن بوو زاڵ بووم بەسەر خۆمدا، وگوتم: ئەی پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم، لای هەر پیاوێکی دنیایی بوومایە جگە لە جەنابت، وەڵڵاهی بە بڕ و بیانوو هێنانەوە خۆم ڕزگار دەکرد، چونکە خوا ئەندازەیەک قسەزانی و دەم تەڕی پێ بەخشیوم، بەڵام وەڵڵاهی لێم ڕوونە ئەگەر بە درۆیەک تۆ ڕازی بکەم، خوا بەو درۆیە تووڕەت دەکات لێم..

خۆ ئەگەر قسەی ڕاستیشت بۆ بکەم لێم دڵ گران دەبیت، جا منیش ڕاست دەڵێم و هیوام بە لێبوردنی خودایە..

ئینجا بێدەنگ بووم، سەرنجی لێوی پێغەمبەرم دەدا بزانم چ دەفەرموێ؟ فەرمووی: (ئەمە ڕاست دەکات– لای کردەوە بە لامەوە و فەرمووی -: هەستە بڕۆ تا بزانین فەرمانی خوا چۆن دەبێت)؟

ئینجا منیش هەستام و هاتمە دەرەوە، بەڵام ویژدانم هەستی بە ئاسوودەیی دەکرد، و هەموو گیانم پێدەکەنی، چونکە توانیم بە سەر لایەنی خراپەی دەروونمدا زاڵ ببم..

٨

هەر لەگەڵ هاتمە دەرەوە لە لای پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، کۆمەڵێ لەپیاوانی (بەنی سلیمە) کەوتنە شوێنم، و سەرزەنشتیان کردم کە لە بەردەم پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم ددانم بە گوناهی خۆمدا ناوە! ئینجا پێیان گوتم: تەنیا ئەوەندەت بەس بوو لە بەینی خۆت و خوادا داوای لێخۆشبووون بکەیت، و خوایش لە گوناهت خۆش دەبوو، بەڵگەشیان ئەم ئایەتە بوو: [ۆاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا] (11)..

زیاد لەوە گوتیان: پێ بزانین تا ئێستا گوناهت نەکردووە، لەبەر ئەوە جێگەی خۆی بوو مەعزەرەتت بۆ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بهێنایاتەوە، وەک ئەوانەی تر کە دواکەوتبوون و پێش تۆ مەعزەرەتیان هێنایەوە!! ئەوەندە سەرزەنشتیان کردم و تانەیان

(11) سوورەتی (النساء) ئایەتی ١٠٦ واتە: داوای لێ خۆشبوون لەخوا بکە، بێگومان خوایش لێبوردەو دلۆڤانە.

لێ دام خەریک بوو بگەڕێمەوە بۆ خزمەت پێغەمبەر، و لەو قسە ڕاستەی خۆم پەشیمان ببمەوە !!

ئینجا سێ و دویەکی دڵی خۆمم کرد و دیتم کۆسپێکی گەورە لە ڕێمدایە، ئەوفەرموودەی پێغەمبەرم یاد کەوتەوە کە دەفەرموێ: (بێگومان شەیتان هیوا بڕاو بووە لەناو ئێوەدا جارێکی تر، بت بپەرسترێ، بەڵام بەوە لێتان ڕازی دەبێت: گوناھـ بکەن و بە بچووکی بزانن، ئەوەش لە ڕۆژی قیامەتدا بە هیلاکتان دەبات، خۆتان بپارێزن لەو گوناهانەی بە بچوکیان دەزانن... [12].

ئینجا بە خۆمم گوت: وای بۆ تۆ کەعب! ڕازی دەبیت دوای باوەڕ بگەڕێیتەوە بۆ کوفر؟ بەهۆی ئەو گوناهانەی شەیتانەکانی پەری و ئادەمیزاد، لە پێش چاوتدا شیرین و جوان دەکەن؟

کەعب، خۆگربە، بەنزمی ڕازی مەبە، هەوڵ بۆ بەرزی بدە، بۆچ ئەم فەرموودەیەی پێغەمبەرت لەیاد چووە (حُفَّتِ الجَنَّةُ بِالمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ) [13]؟ بۆ ئەو ڕێگا ئاسانە دەگریتە بەر، کە لەسزایەکی بچووک ڕزگارت بکات، و بتخاتە ناو غەزەبی خوا و ئاگری دۆزەخەوە؟ پیاوی وەک تۆ چۆن دەبێـت لە بەردەم پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم درۆ بکات. دەتەوێ درۆ بکەیت، و بەم جۆرە تاوانێکی نوێ بخەیتە سەر تاوانی پێشووت..؟! ئا لێرەدا لایەنی خراپە لە دەروونمدا؛ هاتە قسە و گوتی: ئاخر ئەگەر ئەم درۆیە نەکەیت؛ ناوت دەزڕێت، و لەناو هەموو خاکی حیجازدا سەرشۆڕ وڕسوا دەبیت!!

---

(12) ئەم فەرموودەیە (أبو يعلى و الطبراني و البيهقي)، ڕیوایەتیان کردووە.

(13) رواه البخاري و مسلم.. مانای فەرموودەکە بەم جۆرەیە: دۆزەخ بە هەوا و هەوەس دەوری گیراوە، وە بەهەشتیش بەو شتانەی لای دەروون ناخۆشن..

لایەنی چاکە لە دەروونمدا وەڵامی دایەوە و گوتی: قەیناکات، بێگومان ئەم ئازارە هەر چۆن هەبێ لە ئازاری دۆزەخ سووک و ئاسانترە. بۆچ تۆ توانای ئەوەت هەیە لەبەر ئاگری دنیادا خۆ بگریت، تا توانای خۆگرتنت لەبەر ئاگری دۆزەخدا هەبێت؟!

ئینجا گوتم: وەڵلاهی لەو پێ لێنانەی خۆم پەشیمان نابمەوە، و درۆ ناکەم، سزاکەم هەرچی دەبێت با ببێت.. ئەگەر درۆ بکەم چۆن لە سەرزەنشت کردنی ویژدانم ڕزگارم دەبێت؟ ئەگەر هەموو ڕۆژێک و هەموو سەعاتێک و هەموو دەقیقەیەک باوەڕەکەم بانگم بکات بڵێت: ئەرێ کەعب، چۆن ئەم درۆیەت لە خزمەت پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم کرد؟! چ وەڵامێکی بدەمەوە؟

خۆ ئازاری دەروونی لەناو جێگەکەشدا خەوم لێ دەزڕێنێ، بە خوا ئازاری ویژدان زۆر بەسوێ ترە لەتانە وتوانجی خەڵکی. ئینجا هاوارم لێ بەرز بووەوە وگوتم: برا، وازم لێ بێنن چاوەڕوانی دەکەم، بزانم خوا چ سزایەکم بۆ دیاری دەکات، بە دڵ ڕازیم تۆڵەی تاوانی خۆم وەربگرم..

٩

ئەوەم دەزانی کە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم چاوەڕوانی فەرمانی خودایە، بۆیە منیش هەموو کاتێک دەم پرسی: ئایا لە بارەی منەوە خوا هیچ سزایەکی دیاری نە کردووە؟

ئەم پرسیارە ماوەیەک بێ وەڵام مایەوە، ڕاستییەکەی بیستم دوو پیاوەی ساخی خاوەن باوەڕ کە لە جەنگی (بەدر) دا بەشدارییان کردبوو –هیلالی کوڕی ئومەییە و مەرارە ی کوڕی ڕەبیع –

وەک من چاوەڕوانی فەرمانی خودان، لەبارەی هەمان تاوانەوە کە منی تێ کەوتووم، هەندێ ئازاری دەروونیم سووک بوو!!

بە خۆمم دەگوت: هیچ خەمت نەبێت، تۆیش وەک ئەوان.. گەڕامەوە بەلای کاری خۆمەوە، چاوەڕوانیم دەکرد فەرمانی خودا بێت..

بەڵام زۆری پێ نەچوو، سەرنجم دا خەڵکی خۆم لێ دەپارێزن، ئەم هەواڵەش وەک ئاگر بەر بووبێتە پووش و، ئاوەها لەناو خەڵکیدا بڵاو بووەوە، بەڵێ، وام لێهات خەڵکی چۆن لە وشتری گەڕ خۆیان دەپاراست، ئاوەها خۆیانم لێ دەپارێزن !!

تێگەیشتم کە فەرمانی خوا هاتووە و داوا دەکات: خەڵکی کەنارە گیریمان لێ بکات، و هیچ کەس قسەمان لەگەڵ نەکات، و نەمان دوێنێ، بەڵێ، ئەم سزایە بۆ هەرسێکمان بوو..

بە دڵ ڕازی بووم بە قەزای خودا، و بە ویستێکی پتەوەوە پێشوازیم کرد، و لە دڵی خۆمدا دەمگوت: ئەمە تۆڵەی ئەو تاوانەیە کە بە دەستی خۆم کردم! سەرزەنشتی خۆمم دەکرد، و دەمگوت: دەبینی ئەمڕۆ لەناو خەڵکیدا چەند سووک و بێ نرخیت؟ خەڵکی چۆن ناوکە خورما لە دەمیان فڕێ دەدەن، ئاوەها تۆیش فڕێ دەدەن، و نرخێکت نییە !!

ئینجا بە خۆمم دەگوت: ئەمە پاداشتی ئەو تەمەبەڵییەیە لە بەجێهێنانی فەرمانی پێغەمبەردا صلی الله علیه وسلم.. پاشان خۆم دڵخۆشی خۆمم دەدایەوە، و دەمگوت: بەڵکو ئەم سزایە ببێتە کەفارەتی ئەو تاوانەم، و بۆ جارێکی تر تەمبێ ببم، و هەرگیز تاوانی وا نەکەم..

١٠

چەند ڕۆژێ خۆم گرت، خۆگری و سەبریش سنوورێکی هەیە، سەبرم بەرەو نەمان دەچوو، ناهەقیشم نەبوو، باوەڕت هەبێ کوورەی ئاگر چۆن ئاسن دەتوێنێتەوە، ئەم سزایەش ئاوەها دڵ و دەروونمی تواندبووەوە.. ئینجا شەیتانم بە نەعلەت دەکرد و دەمگوت: با ئاگری ئەم سزایە دەروونم بتوێنێتەوە بەڵکو بەم کارە چڵک و چەپەڵی و خەوشی تیا نەمێنێ.. ئەها زێڕ لە توانەوەکەیدا خەوشی پێوە نامێنێت؟!

بەڵام ئەمڕۆ مەگەر خوا ڕەحمم پێ بکات، دەنا خەریکە پەتی (صبر) وخۆگرتنم دەپچڕێ، زیندانەکەم لە ڕواڵەتدا هەموو سەرزەوییە، گەورە و فراوانە، چونکە لە ژورێکدا زیندان نەکراوم، بەڵام لە ڕاستیدا زۆر تەسک و تەنگەلانترە لەوەی بێت بە خەیاڵدا.. ئەم زیندانەم کاڵای باڵامە، ڕێک بە ئەندازەی لەشمە، و هیچ زیاد وکەمی نییە..

بەڵێ، زیندانەکەم پێستی لەشمە!! بەڕەڵام، نەبەستراومەتەوە، دەتوانم هەر کوێم بوێت بچم، بەڵام کەس قسەم لەگەڵ ناکات، کەس نامدوێنێ، سڵاو دەکەم کەس وەڵامم ناداتەوە !! بۆیە دەڵێم: لە زیندانێکی سامناکدام، زیندانەکەم گەڕۆکە!! ئەڵقەڕێزێکی نادیار لە دەمم درابوو، لە سەرەتاوە زۆر هەوڵم دا ئەو ئەڵقەڕێزە بشکێنم، تا لێرە و لەوێ لەگەڵ خەڵکیدا بدوێم، و قسە بکەم، نەخێر، هەوڵەکەم بێ سوود بوو، باشتر وایە هەر مل کەچ بم، و لەگەڵ کەسدا نەدوێم.. خۆ لەگەڵ هەرکەسێکدا قسە بکەم، خۆیم لێ دەکاتە کەڕ و لاڵ!! بۆیە بەدوای هاوتاوان و هاو سزاکانمدا دەگەڕام: (هیلال) و (مەرارە)ی هاوەڵم.. لە دڵی خۆمدا دەمگوت: لەوانەیە لای ئەوان کەمێ دڵ ئاسوودە ببم،

چونكه هاو دەرد و هاو پەژارە بووین، بۆ كۆ نەبینەوە و خەم و پەژارەی دڵی خۆمان بە با نەدەین؟!

ڕۆیشتم بۆماڵی (هیلال) دیتم لە گۆشەیەكەوە دانیشتووە وەك منداڵ دەگری، بەڵام گریانێكی بە كوڵ !! ئەویش وەك من گیرۆدەی دوو سزایە: سزای ئاسمان كە: نابێ كەس قسەی لەگەڵدا بكات.. وە سزای دەروون كە: ئەم كارە ناڕەوایەی كردووە و لە كۆمەڵی موسوڵمانان دوا كەوتووە..

لێی نزیك بوومەوە، ویستم قسەی لەگەڵدا بكەم، بەڵام وەڵاهی وەك دەم بەستران دەمم بەسترا!! نەم توانی تەنیا قسەیەكی لەگەڵ بكەم! .من بۆچی هاتم و چیم بەسەر هات؟! دەتگوت لێوم دووراون بەیەكدا: ماوەیەك بەخەم و پەژارەوە، وەستام و هاتمە دەرەوە..

وە نەبێ لای (مەرارە) باشتر بووبم لەوەی لای (هیلال)، بە ناچاری پاشە و پاش بە كۆڵێ خەم و خەفەتەوە گەڕامەوە بۆ ماڵ، بەڵێ دەڵێن: (بۆ ڕیش چوو سمێڵی نا لە بانی) منیش چووم خەم بە بادەم، بەڵام بە كۆڵێ خەمی زۆرترەوە هاتمەوە !!

١١

پەناگایەكم نەدییەوە جگە لەمزگەوتی پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم ، بەگورجی ڕۆیشتم بۆ ئەوێ. بەڵكو دەردەكەم كەمێ سووك ببێت !!

پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم پاش نوێژ لەناو خەڵكەكەدا دانیشتبوو، هاتمە خزمەتی و سڵاوم كرد وگوتم: السلام علیكم.

له جێگەی خۆما دانیشتم و چاوم بڕیبووە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم تا بزانم لێوەکانی دەجوڵێتەوە؟ بە ئاستەم لێوی جوڵا، ئەمەش نیشانەی ئەوە بوو بە ئەسپایی وەڵامی داومەتەوە.. منیش لە خۆشیدا ڕووی مۆنم گەش بووەوە..

ماوەیەک دانیشتم بەڵام وەک نامۆیەک لە وولاتێکی بێگانەدا، ئەو خەڵکەی کە هەموو دۆست و برادەرم بوون، وەک ئەوە هەر نەم ناسن، و نەزانن خەڵکی کوێم!! بگرە پێغەمبەریش صلی الله علیه وسلم لەکاتی قسە کردندا ڕووی لێ وەردەگێڕام.. لەوە دەترسام بەخۆم نەزانم، و ئیمانەکەم لە کیس بچێ، و بۆ هەمیشە سەرگەردان و سەر لێ شێواو ببم..

هەستام نوێژم کرد، بە تیلی چاو دەم ڕوانییە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، ئای چەند دڵخۆش و شادمان بووم !! کە هەستم کرد بەلای چاو بۆم دەڕوانێ.. بەڵام هەر کات بە تەواوی بۆم بڕوانییایە سەیری نەدەکردم . تێگەیشتم هێشتا بە تەواوی لە دڵی پێغەمبەردا نەکەنراوم.. تەنیا بۆ ئەوە سزا دەدرێم تا دەروونم پاک بێتەوە .

بێگومان ئەم پەشیمان بوونەوەیەم بەس نەبوو، ئەم سزایەی کە کێوی گەورە بەرگەی نەدەگرت، وا دیاربوو هێشتا چارەسەر نەبوو بۆ تاوانەکەم !!

هەتا بهاتایە دەردم گرانتر دەبوو، ئازارم زۆرتر دەبوو، تاوام لێهات ئاواتم بە مەرگی خۆم دەخواست !! بەڵام بە داخەوە لەم ڕۆژانەی ژیانی مندا ; مەرگ بە ئاسانی دەست نەدەکەوت !!

پاڵم دابووەوە بە دیوارێکەوە و لاقم لێ ڕاکێشا، بە خەیاڵ ڕۆیشتم بیرم دەکردەوە تا چارەسەرێک بۆ خۆم بدۆزمەوە، تا ڕزگار ببم.. لەگەڵ خۆمدا قسەم دەکرد و دەمگوت: بەخوا: لای

(ئەبوقەتادە) ی ئامۆزام نەبێ دڵخۆشیم دەست ناکەوێت.. چونکە ئەو –لە پێغەمبەر بگەڕێتەوە – خۆشەویست ترین کەسمە، ئێستا لە باخەکەی خۆیەتی، با بڕۆم بۆ لای.. بەڵکو لای ئەو هەندێ خەم و پەژارەکەم بڕەوێتەوە و بە ئاسوودەیی هەناسەیەک بدەم !!

هەستام و ڕۆیشتم، لە نزیک باخەکەوە بە خۆمم گوت: بە خوا ئەمیش دەرگام لێ ناکاتەوە، ئازاری خۆم نەدەم و نەڕۆم بۆ لای باشترە !! چونکە موسوڵمانێکی ساخە، و باوەڕێکی پتەوی هەیە، و فەرمانی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لەبەر خاتری من ناشکێنێ.. هەرچەند لە دڵەوە حەز دەکات قسەم لەگەڵدا بکات، و بۆیشم دەپاڕێتەوە کە خوا دەرووی ڕەحمەتم لێ بکاتەوە، بەڵام خۆشەویستی خوا و پێغەمبەر لە ژوور هەموو خۆشەویستییەکەوەیە.

لە ئەنجامدا بڕیارم دا بڕۆم و بۆ لای، بە لای کەمەوە با تاقی بکەمەوە بزانم ئایا ئەویش خۆیم لێ کەڕ دەکات؟

١٢

ڕۆیشتمە سەر دیواری باخەکەی (ئەبو قەتادە)ی ئامۆزام و بازم دایە خوارەوە، چونکە لەو بڕوایەدا نەبووم ئەگەر بانگی بکەم دەرگام لێ بکاتەوە، ماوەیەک گەڕام تا دۆزیمەوە، کە بینیم سڵاوم لێ کرد. وەڵڵاهی جوابی نەدامەوە!! گوتم: (ئەبو قەتادە)! خوا نەتگرێ خۆ تۆ دەزانیت سڵاوکردن سوننەتە و وەڵامەکەی فەرز و پێویستە؟!

بەو جۆرەش هەر وەڵامی نەدامەوە و پشتی تێکردم، هاتمە بەرامبەری و گوتم: ئامۆزا، تۆ نازانیت کە: من خوا و پێغەمبەری خوام خۆش دەوێ؟

هەمدیسان بێدەنگ بوو وەڵامی نەدامەوە . باوەڕتان هەبێت – بەم کارەی- ئەگەر خنجەرێکی لەسەر دڵم بدایە، هەر ئەوەندەم ئێش پێ دەگەیشت..

بۆجارێکی تر ڕۆیشتمە بن دەستیەوە دەستەدامێنی بووم و گوتم: لە پێغەمبەر بگەڕێتەوە تۆ خۆشەویست ترین کەسی لای من !! قسە بکە، وەڵامم بدەرەوە.. تۆ نازانیت چەند خوا و پێغەمبەری خوام خۆش دەوێت؟ دووبارە ڕووی لێ وەرچەرخاندم و گوتی: خوا و پێغەمبەری خوا باشتر دەزانن. ئینجا پشتی هەڵکرد و ڕۆیشت و جێی هێشتم !!

بەو خوایە پێم خۆش بوو زەوی ناوسکی بۆ بکردمایەوە و هەڵی بلووشیمایە، و ئەو حاڵەم بە خۆمەوە نەدیبایە !!

خوڕ، خوڕ فرمێسک بە چاومدا هاتە خوار، دەستم کردە گریان، گریانێکی گەرم و بەکوڵ، وەک ئەوە بە ئاگری بڵێسەدار دەروونم گەرم کرابێ !!

پاش ماوەیەک فرمێسکەکانم سڕی، وازم لە گریان هێنا، ترسی ئەوەشم هەبوو دارخورما باڵا بەرزەکانیش سەرزەنشتم بکەن، و ئەوەم یاد بخەنەوە: کاتێک پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لەگەڵ سوپاکەیدایە، و جەوەنەیەک ئاو نەبوو بیخۆنەوە، تۆیش لە سێبەری چڕ و پڕی باخەکەتدا، و لە پەنای ئاوی ساردا دانیشتبوویت و ڕات دەبوارد !!

ئارامی و دان بەخۆداگرتن نەبێ چارێکی ترم نەبوو.. ئەوەندەش خەفەتم خواردبوو تەواو لاواز و بێ هێز بووبووم.

باوەڕتان هەبێ لاقەکانم توانای هەڵگرتنی لەشی تێکشکاوی منیان نەمابوو، لەشیشم بریتی بوو لە پەیکەرێکی ئێسکی و بە پێست داپۆشرابوو !!

بەڵێ، بەرەو دەرگای باخەکە کەوتمە ڕێ و بە جێی خۆمدا گەڕامەوە، بەڵام دەرگا داخرابوو.. بانگی ئامۆزاکەم نەکرد بێت دەرگاکەم بۆ بکاتەوە، چونکە دەمزانی کە نایەت! بە دیواری باخەکەدا هەڵزنام و بازم دایە خوارەوە و لە کوێوە هاتبووم گەڕامەوە بۆ ئەوێ، بە کۆڵێ خەفەت و داخەوە.. پاش ئەوەی خۆشەویست ترین کەس، لە ناهەموار ترین کاتدا ڕووی لێ وەرگێڕام و پشتی تێ کردم !!

ملی ڕێم گرتبووە بەر، کاتێکم زانی خۆم لە ناو بازاڕا دییەوە. بەڵام، سەد بریا هەر نەڕۆیشتمایە.. لەو کاتەدا کە لە ناو بازاڕا دەگەڕام، یەکێک لە جوتیارەکانی شام – کە بۆ دەغڵ و دان فرۆشتن هاتبوو بۆ مەدینە – دەیگوت: کێ (کەعبی کوڕی مالیک)م پیشان دەدات؟ خەڵکیش پەنجەیان بۆ من ڕاکێشا و بە تیلی چاو بۆیان دەڕوانیم !! تا گەیشتە لام..

لەناو عەباکەیدا نامەیەکی دەرهێنا و دایە دەستم.. ئای چۆن ئەبلەق بووم کە بینیم پاشای (غەساسینە) چ پەیوەندییەکی بەمنەوە هەیە، تا نامەم بۆ بنێرێ؟ لەوانەیە نامە گەیەنەرەکە لێی تێک چووبێت !!

پێش ئەوەی دوور بکەوێتەوە بانگم کرد و پرسیارم لێکرد و گوتم: پێیان گوتی ئەم نامەیە بە کێ بدەیت؟

-: بە تۆ..

-: من؟..

-: بەڵێ تۆ !

ئینجا قسەکەی تەواو کرد و گوتی: بۆچ تۆ (کەعبی کوڕی مالیک) نیت، لە هۆزی (بەنی سەلەمە)؟!

بە سەرسامییەکی زۆرەوە گوتم: بەڵێ، من کەعبم..

گوتی: پاشای (غەسان) بۆ تۆی ناردووە، نامەکە بکەرەوە بزانە چی تێدایە ! هیچ سەرسامیش مەبە..

نامەکەم کردەوە، بەڵام سەد بریا نامەکەم نەکردایەتەوە و پێش ئەوە چاووم کوێر ببوایە !!

بە خۆمم دەگوت: کەعب، پلەی مونافیقیت بەرز بووەتەوە!! ئەوەندە لاواز بوویت، پاشای غەسسان تەماح بکاتە ئایینەکەت، و بۆت بنووسێت: (بیستوومە هاوڕێکەت – مەبەستی پێغەمبەر بووە- ئازاری داوی، تۆ خوا نەیکردوویت بە جێگەی ڕیسوایی و چەوساندنەوە، وەرە بۆ لای ئێمە، ڕێزت لێ دەگرین) .

لەبەرخۆمەوە گوتم: خوایەگیان، منی دڵ بریندار، دەرد و ئازاری خۆمم بەزۆر دەزانی، وا پاشای غەسسانیش دەیەوێت برینەکەم هەڵکۆڵێ و بم کوژێ.. لەوانەشە ئەمەی بە هەلێکی باش زانیبێت بۆ ڕاوکردنی ماسی لە ئاوی لێڵدا.. بە هۆی تەمبەڵی و کەمتەرخەمی خۆمەوە باوەڕەکەم لاواز بوو، وا ئێستا ئەویش دەیەوێ بە تەواوی باوەڕەکەم بمرێنێ..

نا، نا، وەڵڵاهی نابێ دوژمن بە خۆم شادبکەم.. هەرگیز نابێ پەنا بەرمەبەر خیانەت و ناپاکی، دەبێ لە چ کاتێکدا ئەو پەروەردە ئیمانییەی پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم دەربکەوێت؟ ئەگەر لەکاتی وادا دەرنەکەوێت؟! پاشای گەمژەی وا نازانێ کە من ویژدانم ئازارم دەدات، ئەو کە ئیمانی نییە چوزانێ ئازاری ویژدان چییە؟ پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم دڵمی پڕ کردووە بە خۆشەویستی خوا و بەرنامەکەی،

پرشنگی زێڕ، و خڕە خڕی زیو، و نەرمۆڵی ئاوریشم، باوەڕەم لەق ناکەن..

بەدبەخت! تۆ لە کوێ بەندکراوێکی وەک منت پێ دڵخۆش دەکرێت؟ ئەگەر بتوانم هەلبێم زیندانەکەم لەگەڵمدایە، و بگرە قایم تر و پتەو تر دەبێت..

تەنیا دەستی دەسەڵاتی پەروەردگار نەبێت، هیچ هێزێک نییە بتوانێت ئەڵقەڕێزی دەرگای ئەو زیندانە بشکێنێ و ڕزگارم بکات..

هەی پاشای ماڵ کاول، کێ گوتی: من ڕیسوا کراوم، ڕسوایی مرۆڤ لەوەدایە کافر بێ، و هاوەڵ بۆ خوا دابنێ.. زبری پێغەمبەرم لە نزیکی و ڕێزی تۆ زۆر پێ خۆشترە، بڕۆ بە شوێن یەکێکی تردا بگەڕێ، من بە تۆ هەڵ ناخڵەتێم.. تۆ زۆر لەوە کەمتری، بتوانی بم گێڕیتەوە بۆ کوفر و بێ باوەڕی..

لام کردەوە بینیم تەنووری داخراوە، تا هێزم تیا بوو نامەکەم فڕێ دایە ناو گڕەکەیەوە، چاووم تێ بڕی تا بە تەواوی سووتا، وام دەزانی بە ئاگری بڵێسەداری ڕق و کینەی دەروونم دەیسوتێنم !!

١٣

بڕیارم دا بەرەو ماڵەوە بڕۆمەوە، چونکە ئیتر پێم خۆش نەبوو کەس ببینم، تا ئەو باوەڕەی لە دڵما ماوەتەوە زەدە نەبێت.. لە دڵی خۆیشما ئەم بڕیارەم دا و گوتم: کە ڕۆیشتمە ماڵەوە، ئیتر مان دەگرم و نایەمە دەرەوە، تا خوا دەروویەکم لێ دەکاتەوە..

بەڵێ، ڕۆیشتمەوە بۆ ماڵ و تا ماوەیەک نەهاتمە دەرەوە. ڕۆژێ پیاوێک هات بۆ ماڵمان و هەواڵی منی پرسی، کە گوێم لێ بوو هەواڵی من دەپرسێ، لە خۆشیدا وەخت بوو باڵ بگرمەوە، چونکە لەم ماوە دوور و درێژەدا ئەمە یەکەم جار بوو موسوڵمانێک هەواڵم بپرسێ، و بیەوێ لەگەڵمدا بدوێت !! بە پەلە بەرەو پیری چووم..

کەزانیم ئەمە نێرراوی پێغەمبەرە صلی الله علیه وسلم ئەوەندەی تر شادمان بووم !! چونکە وام دەزانی مژدەی لێ خۆش بوونی بۆ هێناوم، و لەم زیندانە ڕزگارم دەبێت، ئەو زیندانەی کە چل ڕۆژی ڕەبەقە تیا دەتلێمەوە و بەلامەوە لە چل هەزار ساڵ کەمتر نەبوو !!

بەڵام هەواڵێکی دڵتەزێن و چاوەڕوان نەکراوی پێدام، وەخت بوو لە هۆش بچم، یا دڵم بووەستێ!! نێرراوەکە گوتی: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمانت پێ دەکات لە خێزانەکەت دوور بکەویتەوە !!

ئیتر حاڵی بووم کە لەم جیهانەدا کەسم بۆ نەماوەتەوە، بگرە ئەو خێزانەشم کە ماوەیەکی زۆرە لەگەڵیا دەژیم، ویستی خوا وایە لێی کەنارەگیر ببم، و ئەویشم بۆ نەمێنێتەوە !!

ئەم چل ڕۆژەی لەم زیندانەدا بردمە سەر، هێشتا بەس نییە !! ئەوەتە سزایەکی نوێم بۆ ئامادە کراوە، کە سزاکەی پێشووم قورس و گرانتر بکات !!

باوەڕت هەبێ بەردەبارانم لەم زیندانە پێ خۆشتر بوو، خۆم لەناو خۆڵا گەوزاند، و دەستم کردە پاڕانەوە و دەمگوت: خوایەگیان! پەشیمان بوومەوە، تو گەورەیی خۆت، لێم خۆشبە، و سزا قورسەکەم بۆ بکەرە پاک کەرەوەی دەروونی تاوانکارم.

ئینجا سەر زەنشتی خۆمم دەکرد و بەخۆم دەگوت: بنالێنە، بمرە، خوا و پێغەمبەری خوات لە خۆت تووڕە کردووە، بە ئاگری دۆزەخ نەبێت پاک بوونەوەت نییە !!

لەم حاڵەتەدا بەئاگا هاتمەوە بە دەنگی نێرراوەکە، کە گوتی: ئیتر من دەڕۆم، گوتم: برا بوەستە، پرسیارێکم هەیە: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم مەبەستی ئەوە بوو خێزانەکەم تەڵاق بدەم؟

بە دەم ڕێوە کە دەگەڕایەوە گوتی: نەء.. بەڵکو فەرموویەتی: لێی گۆشەگیر بێت و نزیکی نەکەوێت..

هاتمە ژوورەوە کەوتمە ناو گێژاوی دەریای بێ بنی خەیاڵەوە، ڕۆچووم لە بیر کردنەوەدا، هەزارەها شتی خراپ دەهات بە دڵمدا، وەک ئەوە: خۆ کەس بەسەرتەوە چاودێر نییە، هەرچی بکەیت کەس ئاگای لێ نییە. هتد..

منیش چاوی خۆممووڵی و (أعوذ بالله من الشیطان الرجیم) م کرد و ئینجا سوورەتی (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) م خوێند و گوتم: دەبێ فەرمانەکەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم جێبەجێ بکەم، هاوارم کرد و گوتم: سوێند بە خوا دەبێ توخنی نەکەومەوە، و کەنارەگیر بم لێی.. بەڵام کێ دەڵێ لەم کەنار گیرییەشدا ناکەومە گوناهەوە؟ هێشتا لە تاوانی سەرپێچی یەکەمم؛ ڕزگارم نەبووە، چۆن لە خۆم دڵنیا بم کە لەم کەنارە گیرییەدا فەرمانەکەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ناشکێنم، بە تایبەت منێ کە هێشتا گەنجم و لە هەڕەتی لاویدام؟!!

ئەگەر دروست بێ (هیلالی کوڕی ئومەییە) خێزانەکەی لای بمێنێتەوە، و خزمەتی بکات جێگەی خۆیەتی، چونکە (هیلال) پیر بووە، و کەوتۆتە ساڵەوە، بەڵام بە هیچ جۆر بۆ من دروست نییە، چونکە من هێشتا گەنجم !!

دەترسم بکەومە داوی ئارەزووی دەروونەوە پێم هەڵخلیسکێ، و خۆمم بۆ زەوت نەکرێ، وفەرمانەکەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بشکێنم ، و بە تەواوی تیابچم .

ئەوەش ئاشکرایە: شەیتان بۆ هەل دەگەڕێ، ئەو شەیتانە نەعلەتییەی کە وەک خوێن بە هەموو لەشی مرۆڤدا دەگەڕێ.. دەبێ خۆم لەم پەرێز و قەدەغەیە دوور بخەمەوە، چونکە ئەگەر لێی نزیک بم لەوانەیە تێ بکەوم، خۆ ئەگەر شوان ماڵاتەکەی بە دەوری پەرێزدا بلەوەڕێنێ، لەوانەیە ماڵاتەکەی بکەوێتە ناو پەرێزەکەوە.. دەبێ هۆشیار بم، چونکە پەرێزی خوا بریتییە لەو شتانەی کە حەرامی کردووە [14]..

کەوابوو دەبێ لە پەرێز و قەدەغەکراو دوور بکەومەوە، و خێزانم بنێرمەوە ماڵی باوکی، تا خوا دەروویەک دەکاتەوە.. ئەم بڕیارەم دا و بە دەنگی بەرز خێزانم بانگ کرد، ئەویش بە پەلە هات، بە سەرسامییەکەوە گوتی: (کەعب)، لەسەر خۆ بە، تۆ بە داخ وخەفەت خواردن خەریکی خۆت دەکوژی!! لەسەر خۆبە، من لە پەناتام، و بە گوێرەی توانا کۆڵی گرانی خەم و پەژارەت لەسەر شان سووک دەکەم !! ئەوەش بزانە دەرووی خوا نزیکە و زۆریش نزیکە !!

منیش گوتم: ئافرەت، ئەم قسانە بۆ من مەکە، چونکە قسەکانت بەجێ نین، بگرە لە جێی خۆیاندا نین.. بە خوا من ئەو خاوەن باوەڕە نیم، وا دەردەکەوێ ئازاری تاڵتر، و ئێشی ناخۆشتر

---

(14) ئەم چەند ڕستەیە واتای ئەم فەرموودەیەیە کە (مسلم) ڕیوایەتی کردوە:".. كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ..." بَاب أَخْذِ الْحَلَالِ وَتَرْكِ الشُّبُهَاتِ.

چاوەڕوانیم دەکات !! داواکارم خوا یارمەتیم بدات، بۆ خۆگرتن لەبەر باری گرانی ئەم بەڵایەدا..

گوتی: کەعب ، بۆچ وا دەڵێیت؟ ئەوەندە ڕەش بین مەبە !!

گوتم: هیچم نییە، بەڵام بڕۆرەوە بـ.. بۆ مـــ، ماڵی بـــ.. باوکت.. پچڕ، پچڕ ئەم قسەیەم وەک خەنجەرێک وابوو بۆ سەر دڵی ئەو بەستەزمانە..

خراپ تێگەیشت، بۆیە خوڕ، خوڕ فرمێسک لە چاوی هاتە خوار و گوتی: پیاوەکە، بڕۆمەوە بۆ ماڵی باوکم؟ تاوانم چییە وا تەڵاقم دەدەیت؟ دەترسم تێک چووبیت؟!

گوتم: نا، نەوەڵڵا شێت نەبووم، و منیش تەڵاقت نادەم، ئەوەندە هەیە دەمەوێ لە ماڵی باوکت بمێنیتەوە، تا خوا دەرووم لێ دەکاتەوە، فرمێسکە گەرمەکانی چاوم سڕی و گوتم: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمانی داوە هەرسێکمان – کەعب و هیلال و مەرارە – کەنارەگیر بین لە خێزانەکانمان.. ئەگەر تۆیش لێرە بمێنیتەوە سەرنجم دەدەیت، منیش سەرنجی تۆ دەدەم، دەترسم فەرمانەکەی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بشکێنم، چونکە هەردوکمان گەنجین، جا، لەبەر ئەوە تۆ بڕۆرەوە بۆ ماڵ باوکت، تا خوا دەروویەکمان لێ دەکاتەوە،و لە بارەی ئەم تاوانەی منەوە لێ بوردن دەنێرێ، و لەم سزایە ڕزگارمان دەبێت ..

١٤

ئافرەتی بەستەزمان کەزانی ئەمە حاڵەکەیە، بە ناچاری هەندێ جل و بەرگی خۆی پێچایەوە، و ڕۆیشتە دەرەوە، بە چەند سەرنجدانێک کە پڕ بوون لە سۆز و بەزەیی، خواحافیزی و

ماڵاوایی کرد.. منیش نەک بەدەم بەڵکو بە دڵ خواحافیزیم کرد، بە هیوای دەرووی ڕەحمەت، و پێک شاد بوونەوە..

بەرەوماڵ باوکی کەوتەڕێ، دەرگای لەسەر پێوەدام، پەردەیەکی تاریکی هات بەسەرما، نزیک بوو ووره بەربدەم و بڕوخێم.. توانای بیر کردنەوەیشم نەما، گۆڕەپانی هەست و شعورم چۆڵ بوو لە هەموو شتێ، تەنیا لە چەند خەون وخەیاڵێک نەبێ، کە وێنەکانیان بە پێش چاومدا تێ دەپەڕین..

چارم نەما پەنابردنە بەر پەروەردگار نەبێ، بە شەو و ڕۆژ لێی دەپاڕاماوە، و دەلاڵامەوە لە گوناهـ و تاوانم خۆشبێ، چونکە هیچ کەس توانای نییە لە گوناهم خۆش ببێ، ئەو نەبێت..

دەستم کرد بە ڕاز و نیاز لەگەڵ خوادا، ماوەیەک دەلاڵامەوە، ماوەیەکی تر سوپاس گوزاریم دەکرد.. جاری وابوو دەمگوت: خودایە، لە تۆ زیاتر پەنایەکم نییە، دڵ و دەروونم تەنگ بووە، و هەناسەم سوار بووە، بگرە سەرزەوی پان وپۆڕم لێ تەنگەڵان بووە، وەختە دیق بکەم، خودایە**!** تەنیا تۆی فریادڕەس، پەنام پێ هێنای فریام بکەوە..

١٥

دە ڕۆژی تر ڕۆیشت، و ماوەی زیندانەکەم بووە پەنجا ڕۆژی تەواو، لە سەربانی خانووەکەی خۆم –بە نوێژ و پاڕانەوە و نزا و داوای لێ خۆش بوون لە خوا – شەوم ڕۆژ دەکردەوە،و تا بەرەبەیان،و خەوم لێ نەدەکەوت، وابزانم خەویشم لێ تۆرابوو.

ڕۆژی پەنجاو یەکەم؛ نوێژی بەیانیم لەسەربان کرد و دانیشتم، هەروەک بۆم باس کردن: لە گیانی خۆم وەڕس بووبووم، سەرزەوی پان و پۆڕم لێ هاتبووە یەک، مەرگی خۆمم بە

ئاوات دەخواست!! ئا لەو کاتە دڵتەنگییەدا گوێم لە دەنگی پیاوێکەوە بوو، لەسەر تەپۆڵکەی (سلع)ەوە بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد: کەعبی کوڕی مالیک، مژدەبێ !!

لە خۆشیدا وەخت بوو شایمەرگ ببم، بۆ سوپاسگوزاری سوجدەی شوکرم برد، وناوچاوم خستە سەرخاک بۆ خودا،و زانیم کە: خودا پەشیمان بوونەوەکەی لێ وەرگرتووین، و دەرووی ڕەحمەتی لێ کردووینەوە..

هەڵوێستەیەکەم کرد و سەرنجی تەپۆڵکەی (سەلع)م دەدا، چاوەڕوانی دەنگەکە بووم بەڵکو دووبارە ببێتەوە، تا بە تەواوی دڵنیا ببم، هەرچەند بەتاسەوە بووم بۆ دەنگەکە بەڵام دەنگ نەما، خەریک بوو هەناسەم لێ ببڕێ، و گیانم دەربچێت، ئای چۆن ڕەنگم تێکچوو !!

بەڵام زۆری نەخایاند پڕمە پڕمی وڵاخێک هاتە گوێم، تمەزم مژدە دەرەکە بە غاردان هاتووە، و گەیشتۆتە بەردەرگا، سوارەکە پیاوێک بوو لە هۆزی (ئەسلەم)، گورج لە ئەسپەکەی دابەزی، منیش بەرەو ڕووی ڕۆیشتم، و ئەویش بەرەو ڕووم هات، پێش ئەوەی پێک بگەین، هەموو گیانی پێ دەکەنی و گوتی: کەعب! مژدەبێ، دەستمان کردە گەردنی یەک و تێر ئەم لاو لای یەکترمان ماچ کرد و دووبارە گوتی: کەعب، مژدەم بدەیێ پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ئاگاداری کردین کە: خوا تەوبە و پەشیمانی لە هەرسێکتان وەرگرتووە، و لێتان خۆش بووە !!

خوڕ خوڕ فرمێسک لە چاوم هاتە خوارەوە، بەڵام ئەم فرمێسکانە لە فرمێسکەکانی پێشوو جیاوازتر بوون، ئەم جارەیان فرمێسکی شادی بوو، لە مژدانەدا دوو بەرگم هەبوو ئامادە بێت، هەر دووکیانم پێ بەخشی، گوتم: برا! خوا مژدەی

بەهەشتت بداتێ، باوەڕت هەبێ هەرشتێکم لە دەستا بوایە پێم دەبەخشیت !!

ئینجا خۆیشم دوو بەرگم خواست و بە هەڵە داوان ڕۆیشتم بۆ لای پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم، لە ڕێگەدا پۆل پۆل موسڵمانانم تووش دەبوو، پیرۆزباییان لێ دەکردم، و دوعای خێریان بۆ دەکردم، وسوپاسگوزاری خۆیان بۆ خوا دەردەبڕی، کە لەم زیندانە ڕزگاری کردم، و دەرووی لێ کردمەوە..

سەر لە نوێ لە دایک بوومەوە.. خەڵکی بوونەوە بە هاوەڵ و برادەرم.. پاش ئەم مژدەیە هەموو بە جارێ شادمانی خۆیان دەربڕی.. وام دەزانی هەموو دنیا لە خۆشی مندا پێدەکەنێ.. بەڵێ، ئەم جارەش سەرکەوتم و بەسەر شەیتاندا زاڵ بووم، بۆیە خۆم بە بەختەوەر ترین کەس دەزانی..

١٦

ڕۆیشتمە مزگەوت، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم خەڵکێکی زۆری بە دەورا دانیشتبوو، کە منی دی ڕووی گەشایەوە، ئای ئەو سەرنجدانەی پێغەمبەرم چەند پێ خۆش بوو!! ئەو خەڵکەی دەوریشی هەموو سەرنجیان دەدام، ئەوانیش لە خۆشی مندا ڕوویان گەش بووەوە، و هەموو یەکێکیان دەیویست هەستێ و دەست لە گەردنم بکات، تا بەو جۆرە شادمانی خۆی دەرببڕێ، بەڵام سەنگینی کۆڕ(مجلس)ەکە، بووە هۆی ئەوە پڕ نەکێشن هەستن و دەست لە ملم بکەن.. بەڵام بە شەپۆلی دەزگاکانی دڵیاندا پیرۆزباییان بۆ دەزگای دڵم دەنارد..

برای کۆچەر(مهاجر)م (تەلحەی کوڕی عوبەیدیللا) لە خۆشییا ئاگای هەیبەت و سەنگینی کۆڕەکەی پێغەمبەر صلى الله عليه

وسلم نەما، بۆیە بەپەلە بەرەو ڕووم هات، و دەستی گوشیم و ئەم لاو لای ماچ کردم، و پیرۆزبایی پێ گوتم، پیاو واقیعی بێت، هەرگیز ئەو هەڵوێستەی تەلحەم لە بیر ناچێتەوە !!

ئینجا ڕووم کردە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم سڵاوم پێش کەش کرد، و لەبەردەمیا دانیشتم، دەم و چاوی پیرۆزی لە خۆشی من دەدرەوشایەوە، وەک مانگی چواردە گەشایەوە.. خونچەی لێوی کرایەوە، جوانترین و خۆشترین دەستەواژە (عبارە)ی دا بە گوێمدا، و فەرمووی: (مژدەبێ بە چاکترین ڕۆژێ کە بەسەرتا تێدەپەڕێت لەو ڕۆژەوە لە دایک بوویت) خۆشی و شادی وای لێکردم، هەندێ هەڵس وکەوت بکەم، شیاوی گەورەیی و ڕێزی ئەو کۆڕە نەبێت، هەرچۆن بوو هەوڵم دا و توانیم بەسەر خۆمدا زاڵ ببم، لە بارەی ئەم مژدەیەوە پرسیم و گوتم: ئەی پێغەمبەری خودا صلی الله علیه وسلم، ئەم مژدەیە لە لایەن جەنابتەوەیە یا لە لایەن خوداوەیە؟. فەرمووی: نەخێر، لە لایەن خوداوەیە.. ئەم شەو (جبرەئیل ئەم چەند ئایەتەی بە وەحی بۆ هێنام:

" لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ، ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ، وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ." التوبة/117 -118. [15]

(15) ئەم ئایەتانە ئایەتی ١١٧و ١١٨ لەسوورەتی (التوبە). واتە: بێ گومان خوا تەوبەی وەرگرت لە پێغەمبەر، و لەو سێ کەسەش دوا کەوتبوون، ئەوانەی کە وایان لێ هات: زەوییان بەو هەموو گوشادی و فراوانییەوە لێ تەنگ بووەوە و گیانیان لێ بووە بار و تەنگە نەفەس

پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هێشتا ئایەتە پیرۆزەکەی تەواو نەکردبوو هەموو گیانم پێدەکەنی.. نەم دەزانی چی بکەم؟ بە لای ڕاست و بەلای چەپدا لام دەکردەوە.. وام دەزانی هەموو دنیا لە شایی و زەماوەندایە، ئەو پەردە ڕەشەی درابوو بەسەر چاومدا لابرا، لەگەڵ تیشکی زێرینی خۆری پەنجاو یەکەمین ڕۆژ–ی ئەو ماوە ڕەشەی مێژووی ژیانم- تاریکیەکەم لێ ڕەوییەوە و دنیام بە ڕووناکی دی..

١٧

ئای لەو خۆشی و شادییە !! ئەو ئایەتانەی لە بارەی ئێمەی دوا کەوتوو هاتووە، و لێ خۆشبونمانی تێدایە، تا ڕۆژی قیامەت بە دەم موسوڵمانانەوە دەخوێندرێتەوە! ئەو تەوبەیەی بە فرمێسکی چاومان شێلراوە، و بە خوێنی دڵمان ئاوێتە کراوە..

ئەوی من بیرم لێ دەکردەوە، و بووبووە خایلەی شەو و ڕۆژم، باخ و سامانەکەم بوو.. وەک ئەوە لە دوورەوە چاوم لێ زەق بکەنەوە و پێم بڵێن: بەهۆی ئێمەوە کەوتیتە بەر خەشمی خوا..

پێم بڵێن: بەهۆی ئێمەوە کەوتیتە بەر خەشمی خوا..

بەهۆی ئێمەوە پەنجا ڕۆژ تاڵترین تاڵاوت چەشت لەو زیندانە تاریک و سامناکە گەڕۆکەدا..

ئێمە بووین دواکەوتن لە پێغەمبەرمان لا شیرین کردی..

ببوون، پێیان وابوو کە پەنایەک نییە لە خەشمی خوا بیان پارێزێ، جگە لە پەنابردنە بەر خودی خوا نەبێ.. واتە: لێیان ڕوون بوو هیچ پەنایەکی تر جگە لە پەنای خوا سوودی نییە بۆ ئەوان، ئینجا خوا لێیان خۆش بوو، با پەشیمان ببنەوە و تەوبە بکەن، بەڕاستی خوا تەوبە قبوڵ دەکات، وە میهرەبانە بۆ ئەوانەی پەنای بۆ دێنن..

ئێمە بووین نەمان هێشت فەرمانی خوا و پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بەجێ بێنیت..

ئێمە بووین ئەو پەنەمان پێ دایت، تۆ دەتوانی چی بکەیت؟

منیش خۆم پێ نەگیرا، و بێ پەروا گوتم: بەڵێن بێ تۆڵەتان لێ بسێنم، بەڵێ، بڕیاری خۆم بردەسەر، و لام کردەوە بەلای پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم، و گوتم: پەشیمان بوومەتەوە و تەوبەم کردووە، دەمەوێت واز لەباخ وسامانم بێنم، و هەمووی بە خوا و پێغەمبەرەکەی ببەخشم !!

کە ئەم قسەیەم کرد بە تەواوی دڵ ئاسوودە بووم، چونکە هەستم دەکرد لە دەست مەترسییەکی گەورە ڕزگارم بووە، من ئەم قسەیەم کرد، لەگەڵ ئەوەدا کە ئاگام لێ بوو (سەعدی کوڕی ئەبی وەقاس) جارێکیان هاتە خزمەت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم،و ویستی دوو لەسەر سێی(٢/٣)ی سامانەکەی پاش خۆی بکاتە خێر، بەڵام پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی:" سێ یەکێک بەسە، و هێشتا سێ یەکیش زۆرە، ئەگەر تۆ منداڵە کانت بە دەوڵەمەندی بەجێ بێڵیت باشترە لەوەی بە هەژاری بەجێیان بێڵی، و بەسەر خەڵکییەوە بژین [16]!!

---

(16) ئەمە دەقی فەرموودەکەیە: عن عامر بن سعد عن أبيه قال: عَادَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ أَشْفَيْتُ مِنْهُ عَلَى الْمَوْتِ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بَلَغَنِي مَا تَرَى مِنْ الْوَجَعِ، وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ لِي وَاحِدَةٌ، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثَيْ مَالِي؟ قَالَ: لَا ، قَالَ قُلْتُ: أَفَأَتَصَدَّقُ بِشَطْرِهِ؟ قَالَ لَا، الثُّلُثُ، وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ. إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ." بوخاری و موسلم ڕوایەتیان کردووە..

هەروەها فەرموودەیەکی پێغەمبەریش صلی الله علیه وسلم لە گوێما دەزرنگایەوە کە دەیفەرموو: (موسوڵمانی بەهێز چاکتر و خۆشەویست ترە لای خوا لە موسوڵمانی لاواز). [17].

بەڵام من توانای بینینی ئەو ماڵ و سامانەم نەماوە، کە ڕۆژێک لە ڕۆژان تووشی ناخۆشترین ئازار و دەردە سەرێیان کردم.. ئەمەم گوت: تا بە دەروونی تاوانکاری خۆمی بسەلمێنم کە: لەم ڕۆ بەدواوە، ماوەیەک نەماوە بۆ ئاشتی لەگەڵ شەیتاندا، دەبێ هەمیشە لەگەڵیدا بجەنگم، چونکە ئەو دوژمنی گەورەی مرۆڤایەتییە، دوژمنی ڕاستەقینەی ئادەمیزادە، چۆن بە گوێی فەرمانەکەی خوا نەکەم؟ کە دەفەرموێ:" شەیتان دوژمنی ئێوەیە ئێوەش بە دوژمنی بزانن "؟!

ویستم بەم کارە گەورەترین دەرگا لە شەیتان دابخەم، کە لەوێوە هاتوچۆی دەکرد، دەرگای ماڵ و سامان.. بەڵام پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم نەیهێشت هەموو سامانەکەم بکەم بە خێر. چونکە حونەری نییە توانای شتێکت نەبێ و خۆتی لێ بپارێزی.. حونەری ئەوەیە دەسەڵات و توانای ستەم کردنت هەبێ و خۆتی لێ بپارێزی، با ئارەزووی جینسیت بەهێز بێ، و خێزانت نەبێ، و توانا و جوانیت هەبێ، و خۆت لە زینا بپارێزی..

حونەر لەوەدایە من ماڵ و سامانم هەبێ و شەیتان نەتوانێ بە سەرما زاڵ ببێت..

لەبەر ئەوە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی: (وا چاکترە هەندێ لە ماڵ و سامانەکەت گل بدەیتەوە بۆ خۆت) .

---

(17) " الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ." رواه مسلم وأحمد.

گوتم: ئەی پێغەمبەری خودا صلی الله علیه وسلم، ئەگەر فەرمانت نەکردایە بە: گل دانەوەی هەندێ ماڵ و سامانم، دەم ویست هەمووی بکەم بە خێر.. بەڵام لەبەر فەرمانەکەی تۆ، تەنیا ئەو بەشە دێڵمەوە، کە لە دەست کەوتی (خەیبەر) دا بەرم کەوتووە..

ئیتر پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم قایل بوو.. پاش ئەوە دەستم نایە ژێر چەناکەم و بیرم لەوە دەکردەوە، مەرجێکی تریش بۆ خۆم دابنێم، زیاد لە وازهێنانی باخ و سامانەکەم.. سەرم بەرز کردەوە و گوتم: ئەی پیغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم، تەنیا بە هۆی ڕاستییەوە بوو خوا منی ڕزگار کرد، منیش بریار بێ تا ماوم ڕاستگۆ بم، و بە هیچ جۆر درۆ نەکەم..

١٨

بەڵێ، ڕۆژگار دەڕۆیشت و منیش لەسەر بەڵێن و پەیمانی خۆم بەردەوام بووم . وەڵڵاهی پێ نازانم خوا بە هۆی ڕاستییەوە هیچ کەسێکی تووش کردبێ، ئەوەندەی ئەو تووش کردنەی من تووش بوم باش بووبێ، کە لە بەردەم پێغەمبەری خوادا صلی الله علیه وسلم ڕاستم کرد، و بە درۆ خۆم ڕزگار نەکرد..

باوەڕت هەبێ پاش نیعمەتی ئیسلام، هیچ ناز و نیعمەتێکی ترم بەقەد ئەو ڕاست گۆییە لا گەورە نییە.. جا بەس نەبوو لای پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم درۆم نەکرد، و لەگەڵ مونافیق و دووڕووەکاندا بەر خەشمی خوا نەکەوتم، ئەوانەی ئەم ئایەتە لە بارەیانەوە هات: " سَيَحْلِفُونَ بِاللّهِ لَكُمْ إِذَا انقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُواْ عَنْهُمْ، فَأَعْرِضُواْ عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ، وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاء بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ، يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْاْ عَنْهُمْ، فَإِن تَرْضَوْاْ عَنْهُمْ فَإِنَّ اللّهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ." التوبة: 95، 96. واتە:

(کاتێ گەڕانەوە بۆ لایان، سوێندتان، (بەخوا) بۆ دەخۆن تا وازیان لێ بێنن. ئێوە وازیان لێ بێنن، چونکە بە ڕاستی ئەوانە ناپاکن، مەڵبەند و جێگەی پاشە ڕۆژیشیان دۆزخە، لە پاداشتی کردەوەکانیاندا، سوێندتان بۆ دەخۆن تا لێیان ڕازی بن، ئەگەر ئێوەش لێیان ڕازی بن، بێگومان خوا لە کۆمەڵی فاسقان ڕازی نابێت.

بە خوا لەو ڕۆژەوە ئەو پەیمانەم داوە بە پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم هیچ درۆیەکم نەکردووە و هیوام وایە تا دەمرم خوا لە درۆ بم پارێزێ..

برایان، ئەم زیندانەی من هەرچەند تاریک بوو، ئای چەند جوان بوو ! چونکە لەگەڵ تاڵییەکەیدا دەوابوو..

ئەم زیندانەی من هەرچەند ئەشکەنجە و ئازاری زۆر بوو، بەڵام چارەسەر بوو..

ئای برایان، ئەم ئایینی ئیسلامە چەند شکۆمەندە!! چونکە هەمیشە هەوڵی ئەوە دەدات دەروونەکان پاک و خاوێن بکاتەوە، پێش ئەوەی بناغەی قەڵا ڕێک و پێکەکەی دابمەزرێنێ..

هیوادارم ئێوەش لەم بەسەر هاتەی من سوود وەربگرن، ئیتر بە خواتان دەسپێرم، و السلام عليكم و رحمه الله.

# # #

بەرهەمە بەچاپ گەیەنراوەکانی وەرگێڕ:

1. ئێستا بەختیارم. ١٩٨٠
2. دوا بڕیارم ١٩٨٢
3. ئێستا دڵنیام. ١٩٨٤
4. گوڵێکی ژاکاو. ١٩٨٤
5. عەوداڵی ڕاستەقینە. ١٩٨٤
6. زیندانێکی گەڕۆک ١٩٨٥
7. دوابڕیارم. ١٩٨٥
8. ڕۆژوو لەئیسلاما ١٩٨٥
9. پاش تێلانە ١٩٨٥
10. سەربازێکی نەناسراو ١٩٨٥
11. دایکێکی بێ وێنە ١٩٨٥
12. نامە کوێستانییەکان ١٩٨٥
13. لێ بوردەیی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ١٩٩٢
14. خۆت لەم سێ گوناهە بپارێزە ١٩٩٢
15. خاوەن باوەڕ لەبۆتەی تاقیکردنەوەدا ١٩٩٢
16. شەرحی چل فەرمودەکە ١٩٩٩
17. کورتەیەک لە زانیارییەکانی قورئان ١٩٩٧
18. زاراوەو زانیارییەکانی فەرموودە. ١٩٩٧
19. بوونی خوا، ترجمة (وجود الله). ١٩٩٧
20. عەقائید ترجمە (العقائد)ی ئیمام بەننا. ١٩٩٨
21. گوڵاوی مەجلیس ٢٠٠٠
22. ویــــــژدان ٢٠٠٢
23. سەری بێ ڕۆزی لەژێر خاکدایە ٢٠٠٣
24. جوامێری ٢٠٠٣

25. دەرووی دوای تەنگانە ٢٠١٦
26. خانمانی سەردەم و کاروانی باوەڕ ٢٠١٧

مؤلفات المترجم باللغة العربية:

1- فى حاشية جبل قنديل قصة واقعية ١٩٩٤
2- العلامة البابانى ومنهجه رسالة ماجستير ١٩٩٦
3- تحقيق الجمع بين الصحيحين رسالة دكتوراه ٢٠١٥